

Inhoud

18 oktober 2002

Foto: Jiri Büller

832

Het **vijftigjarig bestaan** van de Orde, en de Advocatenwet, werd eind september groots gevierd in Amsterdam. We houden de toespraken, de grappen, de diners en de debatten tegen het licht, en lezen de jubileumbundel. Ook wisten we het speciale lied te bemachtigen dat de oud-deken schreef voor besloten kring.

Foto omslag: Eric Veenhuizen

848

Onder invloed van commercialisering en specialisering zal de **advocatuur zich anders gaan organiseren**. Overleeft de zelfstandig gevestigde advocaat? Ook de rol en betekenis van de Orde zouden nog wel eens kunnen veranderen.

852

De beroepsorganisatie van de notarissen wil de voorwaarden voor **samenwerking met advocaten** herzien. Maar: 'Wij willen die samenwerking niet praktisch onmogelijk maken,' zegt voorzitter Dolf Plaggemars.

In de volgende nummers

- Jurisprudentieoverzicht collectieve actie
- Nieuwe wettelijke regels voor verrekenbedingen
- De curator is helemaal terug
- Veranderde regeling van het concurrentiebeding
- Wat doet het landelijk parket eigenlijk?

Orde 50: Het feest

- 832** • De dag en de avond
Willem Heemskerck
- 838** • Het diner
Lucien Wopereis en Linus Hesselink
- 842** • Het buitenlandprogramma
Lucien Wopereis
- 846** • Het boek, recensie jubileumbundel
Georg van Daal
- 848** Komt het einde van de zelfstandig gevestigde advocaat in zicht?
R.C.H. van Otterlo, H.K.J.M. de Sonnaville en P.G.W. Jansen

- 852** KNB-voorzitter Plaggemars: 'Samenwerking met advocaten moet kunnen, met accountants niet'
Lex van Almelo

Vaste rubrieken

- 831** Column
Lust in last
René Klomp
- 855** Hoe zit het met...
de nieuwe roldatum
Willem Heemskerck
- 856** De balans van...
Jannie Hommes
Martine Goosens
- 860** Reacties
- 861** In het nieuws
- 863** Iks ging weer eens pleiten
Leo van Osch
- 873** Disciplinaire beslissingen

864-872 Van de orde

- 829** Van de deken:
Pallas Athene of Hermes
Orde-nieuws
Uitspraak Geschillencommissie
Orde-agenda
Permanente opleiding
Personalia
Literatuur

VAN DE DEKEN

Pallas Athene of Hermes

mr. M.W. Guensberg

Het jubileum '50 jaar Advocatenwet' dat nu achter ons ligt kende vele hoogtepunten. De bijeenkomsten en feestelijkheden werden erg goed bezocht – zie ook verderop in dit nummer. Ik slaag er niet in om een persoonlijke 'toptien' van gebeurtenissen samen te stellen, want telkens als ik er bijna uit ben schiet mij weer een ander moment te binnen dat beslist een ereplaats verdient.

In mijn hitparade ontbreekt echter nimmer de lezing van prof. Hans Jürgen Hellwig, vice-president van de Deutsche Anwaltsverein, die hij hield tijdens het programma voor buitenlandse gasten op donderdag-

Zolang niet alle advocaten uitdragen dat een goede beroepsuitoefening boven geld gaat, worden we beschouwd als louter op winst beluste handelaren

ochtend 26 september 2002. De voordracht van Hellwig droeg de titel 'The legal profession in Europe; achievements, challenges and chances' en mondde uit in een duidelijke conclusie: wij, advocaten, moeten voor onszelf vaststellen of wij kinderen zijn van Pallas Athene of van Hermes. Wij moeten dus bepalen of wij werken in een traditie van recht en wijsheid of in een sfeer van handel en koopmanschap.

Nu zijn dit soort zaken altijd minder zwart-wit dan ze tijdens een goed opgezette voordracht lijken, maar het antwoord op de vraag van Hellwig is toch van groot belang. De privileges die advocaten genieten en de daarmee verbonden essentialia van het advocatenberoep hebben bijvoorbeeld veel te maken met het gedachtegoed van Pallas Athene, en beslist weinig met dat van Hermes. Het spanningsveld dat onderdeel is van de discussie over bijvoorbeeld 'no cure no pay' en over 'conflicts of interests' wordt ook al veroorzaakt door het verschil in karakter van de eerdergenoemde Griekse goden.

De tegenstelling moet echter niet worden uitvergroot, want er zijn ook raakvlakken tussen recht en handel en tussen wijsheid en koopmanschap. Dat geldt bijvoorbeeld voor de discussie over kwaliteit van de advocatendiensten. Een investering in wijsheid van de advocaat is immers onmiskenbaar nuttig voor de commerciële kant van een advocatenpraktijk. Het is voor een advocaat in de meeste gevallen onmogelijk om bestendig commercieel succes te boeken als hij niet de kwaliteit levert die een goede honorering rechtvaardigt.

Omgekeerd kan een advocaat niet investeren in kwaliteit als hij niet een gezonde commerciële en financiële basis onder de praktijkvoering aanbrengt. In de moderne samenleving gaan, ook in de advocatenpraktijk, ondernemerschap en ambachtelijkheid vaak samen. De kunst is om de goede verhouding tussen deze, elkaar soms bijtende, zaken aan te brengen.

Als het er op aankomt moeten we echter – op dat punt ben ik het volledig met Hellwig eens – kiezen voor Pallas Athene. Alleen dan kunnen we immers met recht en reden blijven verdedigen dat het een schande is dat burgers in onze rechtsstaat worden opgescheept met een beperkte meldplicht van advocaten. En alleen dan kunnen we aanspraak blijven maken op ons procesmonopolie en onze privileges.

Het is ronduit vervelend en ook niet minder dan kortzichtig dat de samenleving advocaten nu en in het verleden veelal associeert met geld en handel en zelden met wijsheid en recht. Het is nog vervelender dat de media ook al de neiging hebben om de commerciële kant van de advocatuur interessanter te vinden dan de professionele en rechtsstatelijke aspecten van het advocatenberoep. Dat bevestigt immers een gemiddeld genomen verkeerd beeld.

Maar het is meer dan vervelend dat sommige advocaten zelfs de verkeerde keuze hebben gemaakt, dan wel onvoldoende uitdragen dat het hen toch in eerste instantie gaat om een goede beroepsuitoefening en pas als uitvloeisel daarvan om geld. Zolang niet alle advocaten op z'n minst Pallas Athene stellen boven Hermes en zolang niet alle advocaten dat uitdragen, moeten we er helaas mee leven dat we ten onrechte worden afgerekend alsof we louter commerçants zijn. ■

COLOFON

82e jaargang – 18 oktober 2002 – nr. 19
Verschijnt elke twee weken.

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. drs. G.C. van Daal
mr. W.K. van Duren
mr. W. Heemskerk
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. O.H. Minjon
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
dr. mr. L.W.M. Wopereis
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. mr. L.W.M. Wopereis (Orde)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhousweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Uitgever

drs. J.W. van der Weele

Juridische Vacaturebank

www.jbb.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijns
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 1,80 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 20: 18 oktober 2002
afl. 21: 1 november 2002

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Niet-leden betalen € 133 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl
Losse nummers: € 8

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden veele-
voudig, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopiëren, opnamen, of op enige andere manier,
zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen
van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere
compilatiewerken
(art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

COLUMN

René Klomp
Lust in last

Heeft Willem Lust, presentator van *NOVA*, een toupetje of niet? Deze boeiende vraag wordt binnenkort voorgelegd aan de voorzieningenrechter. Lust heeft namelijk columniste Heleen van Royen, bekend van haar hilarische roman *De gelukkige huisvrouw*, voor de rechter gedaagd omdat zij de euvele moed heeft gehad te beweren dat Lust niet bloots-
hoofds door het leven gaat maar zich voorzien heeft van een haarstukje. O schande! Zijn reputatie en geloofwaardigheid staan volgens zijn advocaat op het spel. Het zal je ook maar gezegd worden.

Er zijn nu twee mogelijkheden. Lust is echt kaal en heeft inderdaad een toupetje opgeplakt. Tragisch natuurlijk, want slachtoffer van zijn ijdelheid. Op zich kan ik wel met hem meevoelen, want ik ben mijn eens weelderige hardos ook al weer enige jaren kwijt. Maar zolang mijn vriendin mij niet dreigt te verlaten wegens mijn wijkende haargrens, kan het mij eerlijk gezegd niet schelen. Verminderde potentie is een fabeltje, en van een teruglopende geloofwaardigheid heb ik ook nooit iets gemerkt. En als Lust echt kaal is, is natuurlijk het domste wat je kunt doen daar de aandacht op vestigen door het aanspannen van een kort geding. Je weet zeker dat dát met extra media-aandacht gepaard zal gaan en dat de lachers niet op *jouw* hand zullen zijn.

Maar stel nu dat Lust tot de minderheid van de mannen behoort die geen last heeft van kaalheid? Dat hij niets geïmplant, gemanipuleerd of opgeplakt heeft? Dan zou ik, als ik zijn advocaat was, hem eens diep in zijn ogen kijken en vragen waar hij zich in vredesnaam druk over maakt. Ik kan me niet voorstellen dat iemand die nergens last van heeft, zich zodanig in zijn kuif gepikt voelt dat hij wil gaan procederen om een vals gerucht dat het niveau van de dorpsroddel niet ontstijgt, uit de wereld te helpen. En ik kan me nog minder voorstellen dat er een advocaat is die zo weinig omhanden heeft, dat hij zich voor een dergelijke zaak leent.

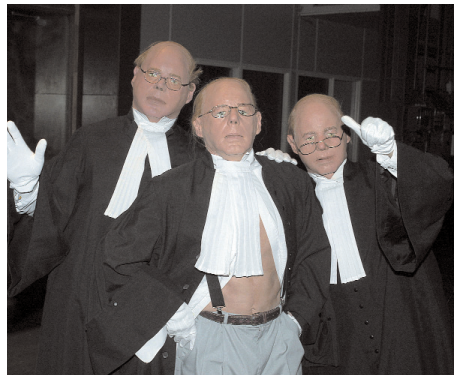
Conclusie: het is waar, Lust is kaal. En als het waar is, mag Heleen van Royen zich daar van mij vrolijk over maken.

En dat deed ze dan ook in *Het Parool* van 28 september jl.: 'Ik zal niet beginnen over haren en streken, maar ik heb nog nooit zo'n leuke brief op mijn bureau gehad.' Waarna zij uit de brief van de advocaat van Lust citeert: 'Cliënt wordt door de mededelingen over zijn vermeende wens naar of bezit van een cosmetisch hulpmiddel in zijn reputatie en geloofwaardigheid aangetast. Cliënt kan niet tolereren dat zijn belangen op deze wijze en in deze mate worden geschaad.'

Heleen van Royen droomt nu van een kort geding waarbij de rechter vraagt: 'Wilt u even naar voren komen, mijnheer Lust?' En in haar droom zal de rechter dan heel hard aan het haar van de *NOVA*-presentator trekken om zelf vast te stellen of het wel of geen toupet is.

Zij eindigt haar column met: 'Dat soort rechtszaken, daar lusten we wel pap van, Willem. *See you in court.*'

Kom op, Willem. *Grass doesn't grow on a busy road.*

De 50ste Ordevergadering Zin in een feestje?

De Ordevergadering werd dit jaar opgeluisterd door de minister van Justitie en de president van de Hoge Raad. De 800 aanwezigen spraken over imago en markt van de advocatuur, over werkstress en over de gefinancierde rechtsbijstand. Tot slot verhief de zaal zich als één man bij het zingen van een Russisch lied. En op het feest 's avonds verscheen prins Bernhard.

Willem Heemskerk
redactielid

De avond in de Convention Factory

Zoals bekend bestaat de Orde 50 jaar en dat moest gevierd worden. Lukte dat op 27 september 2002? Het antwoord is: ja. Zowel de Ordevergadering als het feest mocht buitengewoon geslaagd worden genoemd, een hele prestatie bij dit soort aantallen deelnemers. Het thema van de Ordevergadering was '50 jaar Advocatenwet' en daar kun je natuurlijk lekker alle kanten mee uit. Dat gebeurde onder leiding van Fons de Poel, bekend van het tv-programma *Netwerk*, tevreden met zichzelf, maar niet méér dan de meeste advocaten, dus het stoorde nauwelijks. Fons trok, na zichzelf te hebben voorgesteld (naar zijn zeggen voor diegenen die slechts Willibrord Frequin en Pieter Storms kennen), deken Guensberg op het podium en vroeg hoe het nou is om landelijk deken te zijn. Wat moet je met zo'n vraag? 'Verschrikkelijk leuk', zei Guensberg maar – daar wist Fons nog wel een reactie op: 'Verschrikkelijk of leuk?'

Gelukkig werd Guensberg daarna alleen gelaten met zijn jubileumrede 'Voortvarend Vooruit'. Guensberg hield ons een caleidoscopische blik op het verleden, het heden en de toekomst van de advocatuur en de Orde in het bijzonder voor, met onder meer een aansprekend betoog over herindelings- en afslanking – van het bestuurlijke ordelandschap; een indeling in vijf ressorten in plaats van negentien arrondissementen zou daarbij de sleutel moeten vormen (zie voor de tekst het vorig *Advocatenblad*, 2002-18, pp. 787-792). Het betoog van Guensberg werd herhaaldelijk onderbroken met een projectie van een foto van een oud-deken, met daarnaast een citaat uit een van diens redes. Dat bleek niet helemaal geslaagd, want niet iedereen kon ingewikkelde zinnen als 'De eigen verantwoorde-

Uit de toespraak van Donner

Leeft bij iedereen het besef dat de advocaat ook dienaar van het algemeen belang is en mede verantwoordelijk draagt voor het goed functioneren van het rechtsbestel? Strafdossiers dienen voor gebruik in het proces en niet daarbuiten? Ik meen dat het in eerste instantie op de weg van de Orde ligt antwoorden te formuleren en regels op te stellen. (...) Ik zal de ontwikkelingen op dit terrein dan ook met kritische aandacht volgen. (...)

Ik wil mij (...) inzetten voor een hogere vergoeding van de gefinancierde rechtshulp. (...) De middelen zullen gevonden moeten worden door andere wijzigingen op het terrein van de gefinancierde rechtsbijstand, zoals bijvoorbeeld verhoging van de eigen bijdragen van justitiabelen. (...) Er is een opvallend hoge procesbereidheid waar de eigen bijdrage het laagst is of niet bestaand. (...) Ik hoop spoedig het kabinet en de Kamer voorstellen te doen die inhouden dat de huidige vergoeding met 7 euro per uur, boven op de huidige 87 euro, wordt verhoogd. (...) Op termijn wil ik komen tot een verdere verhoging van de vergoedingen in het kader van een fundamentele herziening van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand en de prikkels daarin. Mijn inzet is om de verhoging [van 7 euro, red.] ten minste gedeeltelijk te realiseren uiterlijk per 1 juli volgend jaar.

lijkheid van de balie voor het handhaven van een behoorlijk peil van de beroepsuitoefening vindt uitdrukking in een passende mate van autonomie' onmiddellijk volgen. Nog doorgelaten dat er geen verband tussen de citaten en de uitgesproken tekst leek te bestaan. Het pleidooi van Guensberg voor het opkrikken van de toevoegvergoeding mocht op een daverend applaus rekenen, goed aangestuurd door de Vereniging Sociale Advocaten Nederland; die had vooraf door middel van het uitdelen van A4'tjes tot dit applaus opgeroepen, teneinde minister van Justitie Donner te vermurwen.

Weersta elke verleiding

De verwachtingen waren dan ook hooggespannen toen Guensberg de fakkel overdroeg aan Donner. Die begon met een 'Dank u, ook voor het applaus... nu nog'. Donner liet weten naar een positief gezegde over advocaten te hebben gezocht, maar hij

had er geen kunnen vinden. Slechts de cliënten van advocaten kwamen er nog slechter vanaf, blijkens de uitdrukkingen: 'Als er geen slechte mensen waren, zouden er geen goede advocaten zijn' en 'Van de stijfkop en de zot vult de advocaat zijn pot'. Hijzelf zag dat natuurlijk anders en benadrukte dat Orde en ministerie een gelijk belang nastreven, te weten een goed rechtstelsel; de Orde was daarbij geen tegenstander, maar *sparring partner*. Donner besprak daarna enkele actuele onderwerpen, te beginnen met de (Europese) meldingsplicht voor advocaten bij witwassen; hij verdedigde de inbreuk die deze meldingsplicht in bepaalde gevallen maakt op verschoningsrecht en geheimhoudingsplicht. Verder vond hij – zonder namen te noemen – dat advocaten de verleiding van de camera zouden moeten weerstaan, 'net als elke andere verleiding'. Het verbod op *no cure no pay*, na de uitspraak van de NMa door de Orde

Het pleidooi voor een hogere toevoegvergoeding kreeg een daverend applaus, vooraf gestimuleerd door het uitdelen van A4'tjes

De beroepstrots van advocaten werd op een vileine manier geprezen, afgeleid uit een veronderstelde houding van: 'Kijk ons eens'

bij verordening gehandhaafd, werd door hem een goede zaak genoemd; advocaten zouden anders partij in de procedure worden. Het onderwerp straf dossiers op straat passeerde ook de revue: 'Die dienen voor gebruik in het strafproces en niet daarbuiten'. Maar de Orde moest dat wel zelf regelen, want de advocatuur is een officium nobile, en: noblesse oblige. Toen kwam het moment waarop iedereen had gewacht, maar de eerste zin schiep te hoge verwachtingen: 'Ik wil me inzetten voor een hogere vergoeding...' werd onderbroken door applaus, maar onmiddellijk geriposteerd met 'Ho, ho, ho'. Niet ten onrechte, want het bleek om niet méér te gaan dan een intentie, slechts om € 7 boven op de huidige € 87, om de ingangsdatum 1 juli 2003, 'tenminste gedeeltelijk' en het moest maar betaald worden uit een verhoging van de eigen bijdragen, dat dwong de burger tot bezinning.

Donner wist het wat dubbele gevoel in de zaal mooi de kop in te drukken door te eindigen zoals hij was begonnen, te weten met twee spreuken. Eerst Kant: 'We zijn niet op aarde om gelukkig te zijn, maar om onze plicht te vervullen'. En toen – voor de vrolijke draai – Bilderdijk: 'Wie zijn plicht wel verricht, vindt vermaak in zijn taak'.

Poortwachter

Daarna was het woord aan Hoge Raad-president Haak, die aangaf ondanks de vermaningen van Donner toch één verleiding – die van nostalgie – niet te kunnen weerstaan, waarbij hij terugdacht aan zijn periode als advocaat in Amsterdam, tussen 1963 en 1972. Er was sindsdien veel veran-

derd, maar 'de advocaat' niet. Die is – aldus Haak – nog steeds poortwachter van het recht, in en buiten rechte. Ook overigens kreeg de advocatuur van Haak alle lof toegezwaaid, waarbij hij haar belangrijke taak in het kader van rechtsvorming en rechtsontwikkeling memoreerde: zonder advocaten geen (jurisprudentieel) stakingsrecht, geen baanbrekende arresten over verjaring bij asbestschade en over vergoeding van shock-schade. Een enkele kritische noot was genuanceerd: Haak sprak zijn zorgen erover uit dat mede door toedoen van advocaten

strafprocessen zich vaker buiten dan in de rechtszaal lijken af te spelen en hij vroeg aandacht voor een grote groep rechtzoekenden die buiten de rechtshulpboot vallen, te weten de justitiabelen die niet behoren tot de groep van zeer hoge of zeer lage inkomens. Rechtsbijstandverzekeringen bieden niet altijd soelaas, een aangepast tarief – aldus Haak – misschien wel.

Na de toespraak van Haak volgde een niet heel goed georkestreerde vertoning: de uitreiking van het jubileumboek 'Advocaten pleiten staande'. Donner en Haak, de laatste net afgedaald, moesten weer op het podium gaan staan, naast elkaar, en naar een introductie van Guensberg vanaf het spreekgestoelte luisteren. Waar laat je dan je handen? Een lichte gêne maakte zich van de zaal meester toen ze de minister van Justitie

Uit de toespraak van Haak

Is er een toenemende spanning waar te nemen voor wat betreft de taakverdeling tussen de drie machten? Zijn de wetgevende en uitvoerende macht nog op voldoende afstand van elkaar (denk aan de regeerakkoorden of aan gelegenhedswetgeving bij bestuursproblemen)? Of verdwijnt het dualisme verder achter de horizon, ook al wordt naarstig betoogd dat men het nieuw leven wil inblazen? Wordt ook daardoor een groter beroep op de rechter gedaan dan een evenwichtige taakverdeling tussen de drie machten meebrengt, omdat de burger zich gesteld ziet tegenover één groot en niet tot luisteren bereid overheidsapparaat? In deze zich wijzigende samenleving, zowel in het nationale als internationale vlak, bent u allen, als poortwachters van het recht, als eersten geroepen om bij te dragen aan de rechtsvorming, rechtsontwikkeling en rechtsbescherming. (...)

Door fusies van advocatenkantoren dreigt de cassatiebalie, de in vergelijking met andere lucratievere praktijken wellicht minder winstgevende kroon op het werk van menig Haags kantoor, het slachtoffer te worden van al te scherpe commercialiteit. De continuering van een sterke cassatiebalie moet worden gestimuleerd. De artikelen 407 lid 3, 426a lid 1 en 426b lid 3 Rv beperken in civiele zaken de bevoegdheid in cassatie op te treden tot advocaten bij de Hoge Raad. Deze bepalingen (...) leveren een moeilijk te verklaren belemmering op voor terzake kundige cassatieadvocaten die buiten het arrondissement Den Haag zijn gevestigd. Een gemengde Commissie uit de Hoge Raad en de Haagse cassatiebalie wil thans (...) samen met het ministerie onderzoeken of instelling van een onafhankelijk instituut van cassatieadvocaten, die exclusief bevoegd zouden zijn om in cassatie op te treden, wenselijk en mogelijk is.

en de president van de Hoge Raad wat ongelukkig het evenwicht zag verplaatsen van linker- naar rechterbeen en terug, daarbij ook nog eens scherm breed uitgelicht door de camera, die alle bijpassende gezichtsuitdrukkingen nauwgezet registreerde. Zichtbaar opgelucht snelden Donner en Haak na de uitreiking heen.

Balans

Dat was het bijna vóór de lunch; slechts de landelijke introductie van de geschillenregeling Advocatuur – na een succesvolle plaatselijke pilot – ontbrak nog. Die introductie werd luister bijgezet met een filmpje waarin een kaart van Nederland met negentien verschillende arrondissementen werd ingekleurd. Mede door de ronkende voice-over was de associatie met de presentatiefilm van de Deltawerken op Neeltje Jans niet te vermijden.

's Middags struinde Fons – hij dacht net als Jerry Springer – de zaal af om eens wat respons te krijgen, waarbij hij beurtelings wat gegevens putte uit het EIM-rapport *De balie in beeld* en wat citaten voorhield uit de rubriek 'De balans' in dit blad, zoals: 'Als ik meer vrije tijd had, zou ik meer werken' en 'Op kantoor ga ik te vroeg weg, maar thuis ben ik te laat'. Fons deed dat zeer bekwaam en wist er een geanimeerd geheel van te maken, door af en toe iemand uit de zaal op

het podium uit te nodigen en met de betrokkene wat 'dieper' te gaan.

Het vragenuurtje werd afgewisseld met een forum, bestaande uit De Boer, voorzitter MKB-Nederland, Schuyt, hoogleraar sociologie en Quant, hoogleraar advocatuur. Die mochten reageren op een filmpje met straatinterviews. De geïnterviewden hadden geen enkel beeld bij 'de advocaat'; de een dacht dat er wel 2.000 van waren, de ander dacht eerder aan 50.000 en wat het tarief betreft schatte weer iemand anders ze in op € 60 à € 70 per uur, immers méér dan een loodgieter van € 40.

Belachelijk

De Boer – ook in actualiteitenprogramma's een graag en vaak geziene gast, omdat hij van die krasse dingen zegt – ging meteen

van acquit en wist te melden dat de markt van de advocatuur (hij verhaspelde dat overigens regelmatig met 'accountants') niet transparant is, en als een markt niet transparant is, dan werkt ze niet goed. Schuyt vroeg zich daarop terecht af waarom de advocatuur voor iedereen zo transparant moet zijn, als de meeste mensen hoogstens één en heel misschien twee keer in hun leven met een advocaat te maken hebben, maar De Boer voer duidelijk een eigen koers en van het onduidelijke begrip *image trap* (lees: trap), waar wij allemaal ingetrapt zouden zijn, had niemand terug. De Boer prees de beroepstrots van advocaten, maar op een vileine manier, omdat hij die afleidde uit een door hem veronderstelde houding van: 'Kijk ons eens'.

Quant vergaloppeerde zich een enkele keer, maar dat leek onbedoeld. Zijn wat onhandige uitroep over de gefinancierde rechtshulp, dat het werkelijk belachelijk was als oudere compagnons echtscheidingen doen, vróég natuurlijk om een beledigde oudere compagnon die echtscheidingen deed en dat leuk vond. En aan zijn opmerking dat het met meer vrouwen in de balie allemaal veel gezelliger was geworden, leek ook niet een structurele gedachte ten grondslag te hebben gelegen.

Roesies

Hoogtepunt van de middag was professor Jan van Kalem, hoogleraar communicatiewetenschappen. Bij zo'n leerstoel stel je je geen dorknoper voor en dat was inderdaad niet het geval: Van Kalem kwam op in één van de fleurigste jasjes denkbaar, maar liet, toen hij een rood lint om zijn hoofd bond, weten dat hij op deze manier nog meer aandacht zou krijgen. Uit decoruumpunt

deed hij het lint maar weer af en stapte hij over op het visitekaartje. 'Dat is immers je visitekaartje'. Diverse ontwerpen voor zijn eigen kaartje passeerden de revue, waarbij hij uit effectiviteitsoogpunt – 'minder is meer' – uiteindelijk het meest voelde voor 'Jan, hoogleraar communicatiewetenschappen'.

Van Kalem wist, net als het EIM-rapport, ook tal van staatjes te presenteren, met allemaal prachtige percentages, waarbij het zingen telkens verrassend hoog bleek te scoren als één van de gemeten variabelen. Daar draaide het dan ook op uit en Van Kalem wist de hele zaal aan een Russisch lied te krijgen, met fraaie strofen als 'Wod/ ka/ lash/ nie/ kof/ en/ een/ so/ ke/ naamde/

prof, en: 'Wai/ sieng/ roe/ sies/ lied/ maar/ ken/ roe/ sies/ niet'. De act was zo subliem, dat een enkeling na afloop nog dacht een heuse professor te hebben gezien.

Met de tranen nog op de wangen stapte het gezelschap aan de achterzijde van de RAI in enkele veerboten, die na een prachtige tocht door Amsterdam bij de Convention Factory arriveerden. Een betere locatie om 800 à 900 man te huisvesten bestaat er waarschijnlijk niet. Binnen waren kosten noch

moeite gespaard met onder andere een levend standbeeld, trapezeartisten en een band die (18.30 uur!) al speelde.

Een wandelend buffet mislukt altijd, al het eten zit vastgekoekt aan de gamellen en smaakt naar de spiritus die het verwarmt, maar niet hier! Vraag me niet hoe, maar het was goed. Ook goed, zelfs van de buiten-categorie, was het Amsterdams baliecabaret. Je denkt na een aantal van die cabarets dat het niet gekker en beter kan, maar toch wel dus. Thema was een Amerikaanse invasie, zowel op onze kust als in onze advocatuur, waar de advocaat van Oranje dapper weerstand bood. Dat lukte, hoewel prins Bernhard er uiteindelijk zelf – met een heuse jeep – aan te pas moest komen.

Zichtbaar opgelucht keek Katuscha Tellegen – voor de Orde ruim anderhalf jaar bezig geweest met de organisatie – om zich heen en zag dat het goed was. ■

De teksten van alle toespraken en honderden foto's van de feestweek zijn te vinden op BalieNet, onder Nieuws

Foto: Jiri Büller

(advertentie)

Wij leveren uw medische argumentatie

ongeschiktheidverzekeringen, over de zorgvuldigheid die van artsen verwacht mag worden, WAJONG-zaken, bij ar-

Medisch Adviesbureau Bins
Laan 20
2512 GN DEN HAAG

telefoon 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
dr. mr. J.W. Bins, arts RGA

Dineren in de Beurs

Foto: Eric Veenhuysen

Aan de vooravond van de Ordevergadering had de Orde ruim vierhonderd onbezoldigde medewerkers uitgenodigd voor een diner in de Beurs van Berlage. Leden van het College van Afgevaardigden, Raden van Toezicht, Adviescommissies en Hof en Raden van Discipline, en anderen, konden drinken, eten en luisteren naar toespraken, het voordragen van een motie en zelfs een complete opera.

Lucien Wopereis

Orde-redacteur

Linus Hesselink

eindredacteur

Terwijl Amsterdam aan haar koopavond begon, konden vierhonderd *Orde bobo's* zich donderdagavond 26 september aan het Damrak vermaken op kosten van de Orde. De uitnodiging vroeg *tenue de ville* – en stemmig gekleed wás men; en de hele avond gingen de donkere jasjes niet uit. Een uurtje borrelen en toen mochten de genodigden, met naambordjes opgespeld maar zonder tafelschikking geleid, een plekje veroveren in de sfeervol ingerichte grote zaal.

De aanwezigen worden gezamenlijk wel eens aangeduid als het Weens Congres. 'U bent de oren, ogen, mond en het geweten van de balie,' zei deken Guensberg in zijn tafelrede. Maar de betiteling Weens Congres klopte volgens hem niet, omdat het originele Congres na de val van Napoleon met de rug naar de realiteit ging staan; een dergelijke elementaire fout zou-

Foto: Jiri Büller

den de aanwezigen nooit maken. We helpen het de deken hopen.

Happy days

Nog vóór het voorgerecht kreeg Amsterdams burgemeester Job Cohen het woord. Hij had niet alleen als voormalig staatssecretaris van Justitie met advocaten te maken – als voorzitter van de Commissie domeinmonopolie advocatuur stond hij eerder in de jaren negentig aan de wieg van de zogenoemde Cohen-advocaten, de advocaten in loondienst. ‘Uit buitengewoon betrouwbare bron weet ik dat u daar geweldige herinneringen aan bewaart.’ Hij had de hand weten te leggen op een liedtekst die oud-deken Toon Huydecoper voor besloten kring had geschreven, namelijk bij de start van de feestelijkheden voor (ex-)leden van de Algemene Raad.

Job Cohen over de voorgangers

‘Een blik in de geschiedenis op de voorlopers van de Advocatenwet, de zogenaamde *instructies voor de Hoven*, levert opvallende gelijkenissen met de huidige praktijk op. Er is sprake van discretionair toezicht, met een eigen intern sanctie- en controleapparaat, boete-oplegging, berisping en schorsing. Toch zijn er ook interessante verschillen. Zo waren in de 17e eeuw advocaten in Holland vrijgesteld van accijns op bier en wijn. Maar het was niet allemaal feest in de balie: strikte eerbied voor de stadhouder was geboden, en de reglementen vereisten tijdige aanwezigheid ter rolle, in de zomer al om 7 uur ’s ochtends. En let wel: in de lucht concluderen was uit den boze!’

Cohen zong helaas niet, op de wijs van *Happy days are here again*, maar sprak niettemin onder grote hilariteit:

Aan de Neuhuyskade staat
Dat verbijsterende apparaat
Dat zo pal voor onze rechtsstaat staat
Dus: de Algemene Raad!
(...)
Waar met vlijt beleid ontstaat
Waar de tijd verglijdt met wijs beraad
En geen komma er ooit zomaar staat
Bij de Algemene Raad!
(...)
Die Cohen met glans doorstaat
Zich door Kist niet kisten laat
En nu vijftig jaar door 't leven gaat
Onze goeie ouwe/Wetsgetrouwe
Handen-uit-de-mouwe/Feestje bouwde
Algemene Raad!

Cohen hield de zaal even later voor dat de advocatuur zich moet bezinnen op haar kernwaarden. ‘Wat wil de advocatuur? Rechtshulp bieden aan wie dat nodig heeft? Mensen ondersteunen in rechtszaken? Of zich richten op de lucratieve markt van de

transactiepraktijk?’ Een aan het eind zette hij zijn eigen commissie in perspectief. ‘Omgaan met de inmiddels zo kenmerkende pluriformiteit binnen de eigen gelederen is voor de Orde een meer dan actuele noodzaak. Die pluriformiteit in uw groep is relatief nieuw – en lijkt mij, eerlijk gezegd, een veel belangrijker uitdaging voor uw posities dan welke commissie domeinmonopolie of welke mededingingsautoriteit ooit zou kunnen inzetten. En met het behendig pareren van die bedreiging komt u er, denk ik, ook niet.’

Decolleté

Nog voor het hoofdgerecht was er... kunst. Althans, vervolgens voerde het Gelders Opera en Operette Gezelschap de komische opera *Trial by jury* op. Het oogde en klonk als een operette, maar het bleek te gaan om een dramatische eenakter van Gilbert and Sullivan, uit 1875. Een bruid, of een vrouw die zich zo voordeed, procedeerde tegen iemand die zijn woord gebroken had. Maar hoe het verder ging? We begrepen uit de ietwat oubollige spreekstalmeester dat de advocate vooral met haar diepe decolleté

iets probeerde te bereiken. Er werd zuiver gezongen, met enthousiasme, en misschien dat voorin de zaal iemand er nog iets van begreep, maar verderop was het snel gedaan met het plezier, ook omdat er niets van te verstaan was. Er zat niets anders op dan de volle drie kwartier verheven joligheid uit te zitten. Tenzij er nog even dringend iemand moest worden gebeld.

Even later zette de Amsterdamse deken Herman Doeleman de Amsterdamse advocaat Ed Santen in het zonnetje, die die dag precies vijftig jaar geleden advocaat werd. Een man met cliënten als Vroom & Dreesmann en Dirk van den Broek, maar ook een man die spreekuur bleef doen in het buurthuis en zaken pro Deo deed. Santen 'was van katholieke huize en mocht dus geen echtscheidingen doen. Er was zelfs een vereniging van katholieke advocaten. Maar hij was een echte katholiek en wist het verbod telkens te ontduiken. (...) Het beroepsgeheim heeft hij altijd heel letterlijk genomen. Ofschoon zijn echtgenote ook jurist is en zijn zoon bij hem is opgeleid tot advocaat, sprak hij in huiselijke kring nooit over de zaken. Maar zo vaak was hij ook niet thuis. Hij had een stretcher op kantoor en als het laat werd en de conclusies nog af moesten bleef hij op kantoor slapen'.

Dat had zijn gezondheid zo te zien geen kwaad gedaan, want even later kwam Ed Santen vief het podium op om de fles champagne in ontvangst te nemen. Hij hield een bondige toespraak over juridisch taalgebruik, vlak daarvoor ook op zijn kantoor afgestoken; die kan bij deze gelegenheid best herhaald, zei hij. Hij verdedigde de eigenaardigheden van de advocatentaal: vrouwen zijn nu eenmaal geen confrères maar collega's, dat moest vooral zo blijven. En ook aan het woord stagiaire, mét e, mocht niet worden getornd.

Inbreuken

Daarna riep de deken Guensberg advocaat en pinguïn-tekenaar Willem van Manen op het podium. Van Manen nam als voorzitter van de stichting Advocaten voor Advocaten een donatie van € 50.000 in ontvangst, opgebracht door advocatenkantoren van klein tot groot. Hij antwoordde met zijn diepe, koninklijkhuus-beschaafde stem. De

Dankwoord Willem van Manen, Advocaten voor Advocaten

Tunesië, (...) waar de nationale deken Maître Bechir Essid belaagd wordt door de autoriteiten omdat hij zich verzet tegen de afbraak van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de advocatuur en tegen voortdurende inbreuk op de beginselen van een eerlijk proces.

Tunesië, waar die veertig Nederlandse advocaten dus niet in mochten en van onze minister van Buitenlandse Zaken ook niet zo nodig in hoefden, want die minister maakt ook deel uit van de coalitie tegen terrorisme. Dat inreisverbod toont aan dat de autoriteiten zo het een en ander te verbergen hebben.

De donatie is zeer welkom en de Stichting Advocaten voor Advocaten dankt u, dankt hen die aan deze donatie hebben bijgedragen en dankt ook hen die dat nog niet hebben gedaan.

donatie is juist nu welkom want door 11 september en recessie 'zijn de donaties gevoelig teruggelopen. Dit terwijl de noden alleen maar toenemen, nu elke min of meer westers georiënteerde despoot zich opwerpt als lid van de coalitie tegen terrorisme'.

Tunesië was ook voor de gezamenlijke dekens reden de zaal toe te spreken. Zij hadden de dag daarvoor een motie opgesteld, waarin zij uiting gaven aan hun bezorgdheid en verontwaardiging over de mensenrechtenschendingen in dat land, en de inbreuken op de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de advocatuur. Omdat de jaarvergadering geen huishoudelijke vergadering is, kon de motie niet worden ingediend en besproken, en was de tekst omge-

zet in een gezamenlijke verklaring, die door Willem de Vries, deken van de Orde bij de Hoge Raad, en Igno Sutorius, de Bredase deken, werd voorgelezen.

Ze deden het bekwaam, en het ging ergens over, maar of de zaal het toen allemaal nog nauwlettend volgde? Er was inmiddels het een en ander gedronken en ook het dessertbuffet werd geopend.

Achterkant

Nog vrij onverwacht kwam er aan het diner een eind. Marek Guensberg riep Katuscha Tellegen en Hanneke Siegert naar voren, omdat ze het allemaal uitstekend en met niet-aflattende moeite hadden georganiseerd, en daarna liep de zaal snel leeg. Naar huis,

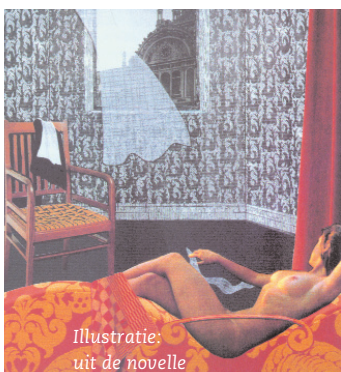
Al 60 jaar advocaat: Th.P.C. Stuyt

De negentien dekens, Tunesië-verklaring

(...) geven uiting aan hun bezorgdheid en verontwaardiging over de schendingen van de rechten van de mens in Tunesië en de inbreuken aldaar op de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en van de advocatuur, op de positie van haar landelijk deken Maître Bechir Essid, alsmede op het recht op een eerlijk proces en doen een beroep op de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken zich ervoor in te spannen dat in het kader van het associatie-verdrag tussen de Europese Unie en Tunesië bij Tunesië wordt aangevraagd op beëindiging van de schendingen van de rechten van de mens, waaronder begrepen de hiervoor bedoelde inbreuken op de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en van de advocatuur en op de positie van haar landelijk deken (...)

Amsterdam, 26/27 september 2002,

ondertekend door en namens de 19 dekens door mr. H.F. Doeleman, mr. I.E.M. Sutorius, mr. W. de Vries.

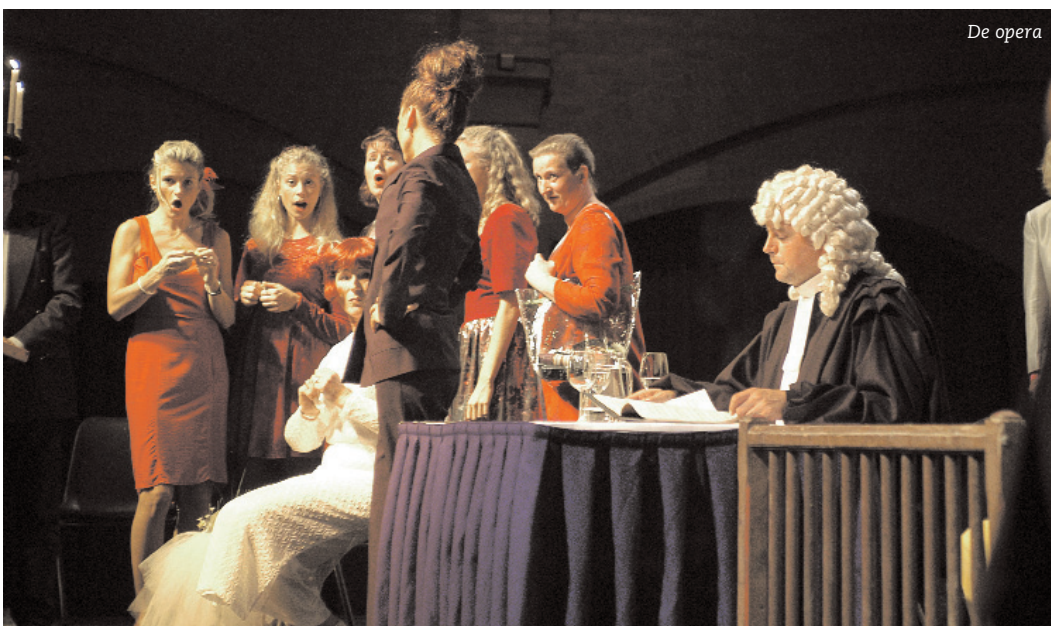
Illustratie:
uit de novelle

naar het hotel (volgende dag Ordevergadering) of misschien wel naar de werkkamer. Of toch nog even in de buurt van de Beurs iets drinken? Bij de uitgang kreeg iedereen de

novelle *De achterkant van het paleis* van de Arnhemse advocaat Paul Plochg mee naar huis, een mooi gedrukt boekje dat ook nog enkele prettige illustrerende collages van de auteur bevat. De hoofdpersoon van het verhaal bindt volgens de achterflap de strijd aan met de

godin van de gerechtigheid. Maar dat dit personage en zijn strijd levensvatbaar zullen zijn is niet zeker, want de hoofdpersoon is nogal kunstmatig geconcipieerd. 'Vier academici, alle vakkundige juristen – een rechter, en officier van Justitie, een advocaat en een rechtswetenschapper – hadden elkaar zeer zorgvuldig uitgezocht met maar één doel: een nazaat te produceren, voorbestemd om uit te groeien tot een jurist bij uitnemendheid, voortreffelijker dan hen allen tezamen.'

Buiten miezerde het, maar dat maakte niet uit. Iedereen was opgewarmd, het diner was geslaagd. ■

De opera

Foto: Eric Veenhuizen

Het buitenlanderprogramma

'Shareholder value drukt andere waarden opzij, ook in de juridische beroepsgroepen'

'De pendule van de hebzucht is te ver doorgeslagen. De advocaat is niet langer de deur, maar een obstakel op weg naar gerechtigheid.' Strengere woorden van de vice-president van de Deutscher Anwalt Verein, Hans-Jürgen Hellwig, tijdens het buitenlanderprogramma in het kader van de feestelijkheden rond Orde 50.

Lucien Wopereis
Orde-redacteur

Hellwig sprak de donderdag voorafgaand aan de 50ste jaarvergadering van de Orde. Vertegenwoordigers van zusterorganisaties uit heel Europa waren voor het jubileum naar Amsterdam gekomen. Ook de Indonesian Bar Association had een vertegenwoordiger afgevaardigd.

De Duitse vice-president memoreerde in zijn toespraak in het Amsterdamse Cristoforie een Jamaicaanse advocaat, die tijdens een bijeenkomst van de International Bar Association zijn westerse collega's verweet te materialistisch bezig te zijn. 'U bent primair gericht op het te gelde

maken van juridische kennis. U ontkent uw vak,' aldus de advocaat. Het kwam hem op de volgende reactie te staan. 'Thank you for this voice from the wilderness.' Hellwig kan en wil zijn afschuw over het incident niet verbergen.

Volgens het hoofd van de Duitse delegatie van de CCBE had de Jamaicaanse advocaat bovendien wel degelijk een punt. 'Met de opkomst van *shareholder value* worden andere waarden opzij gedrukt, ook in de juridische beroepsgroepen. In de Verenigde Staten zijn de gevolgen daarvan al merkbaar. Daar is de houding ten aanzien van de advocatuur er een van: "If you behave like businessmen, we will treat you like businessmen". We moeten ervoor waken dat deze attitude niet overwaait naar Europa.'

Hellwig pleitte in verband hiermee voor een herbezinning op de essentialia van het beroep van advocaat. 'Onze werkzaamhe-

Het diner in Park Plaza

Hans-Jürgen Hellwig spreekt in Cristofori

Foto: Eric Veenhuysen

Het recht is te complex om nu nog weer generalisten te kunnen worden, vergelijkbaar met de familiedokter van vroeger

den moeten in het teken staan van de gerechtigheid, niet van het grote geld. We hoeven uiteraard niet gratis te werken, maar geld mag geen doel zijn, slechts consequentie. We moeten als advocaten de reputatie van "poortwachter van de gerechtigheid" opnieuw bevechten.'

Advocaten zouden volgens Hellwig daarom weer vaker pro bono moeten gaan werken. 'Er gaapt een steeds bredere kloof tussen de wereld van het grote geld en de wereld van de minder bemiddelde rechtzoekende. Dat heeft ook te maken met de hoogte van de honoraria, die steeds vaker

een belemmering vormen voor justitiabelen. Ik vind dat geen goede ontwikkeling. Vaker toevoegingen doen kan hier soelaas bieden.'

Nostalgie

Twee opponenten waren uitgenodigd om tegengas te geven. Tom de Waard, managing partner van Clifford Chance Nederland en oud-deken, vond het verhaal van de Duitser 'nostalgisch'. 'Toen ik begon bij Stibbe deed ik twee toevoegingen per maand, naast de commerciële praktijk. Ik heb er veel van geleerd, maar ik denk dat

we niet naar die tijd terug kunnen. We kunnen geen generalisten meer worden, vergelijkbaar met de familiedokter van vroeger. Het recht in de kapitalistische samenleving is daarvoor te complex geworden.'

Bovendien bestreed De Waard het door Hellwig aangebrachte onderscheid tussen de advocaat als 'puur zakelijke dienstverlener' en de advocaat als 'poortwachter van gerechtigheid'. 'Het gaat erom dat regels, producten en diensten worden ontworpen die dienstbaar kunnen zijn aan zowel de economie en globalisering, als aan gerechtigheid. Daartussen hoeft geen discrepantie te bestaan. Denk aan de bouw van een fabriek waar met veel minder schade aan het milieu wordt geproduceerd dan in vergelijkbare fabrieken. Zo kan het bij advocaten ook.'

Peter von Schmidt auf Altenstadt, de andere opponent, partner bij Houthoff Buruma en eveneens oud-deken, lag meer

Kantoren die te afhankelijk worden van één grote cliënt, vormen een bedreiging voor de onafhankelijkheid van de hele advocatuur

'De internationale juridische gemeenschap mag de Nederlandse Orde van Advocaten dankbaar zijn voor de standvastigheid die zij aan de dag heeft gelegd in de NOVA-case.'

H.J. Hellwig, vice-president van de Deutscher Anwalt Verein

'Vandaag en deze week vieren we de 50ste verjaardag van de Advocatenwet. In die vijftig jaar zijn er naar schatting 250 gewapende conflicten uitgevochten, en hebben bijna 90 miljoen mensen hun leven verloren. De noodzaak om een permanent internationaal strafhof op te richten, heeft zich nooit sterker doen gevoelen dan juist nu.'

J. Brouwer, waarnemend deken

op de koers van Hellwig. Hij stelde dat er de afgelopen jaren sprake is geweest van een 'glamorization of the market', waarbij bovendien het gevaar dreigt dat advocatenkantoren te afhankelijk worden van één enkele cliënt. 'Ik las laatst dat advocatenkantoren in de Verenigde Staten betrokken zijn bij de "shredding policy" van British American Tobacco. Een geval vergelijkbaar met het Enron-schandaal dus. Dergelijke zaken vloeien voort uit een te grote afhankelijkheid van de kantoren, en vormen als zodanig een bedreiging van de onafhankelijkheid van de gehele advocatuur.'

Volgens Von Schmidt moeten er regels komen, zodat advocatenkantoren onafhankelijk kunnen blijven opereren van grote klanten. 'Dat kun je betrekkelijk eenvoudig

reguleren aan de hand van de omzet van het kantoor,' aldus de voormalig deken. In het verlengde daarvan is het van groot belang dat een 'professionele ethiek' doordringt in de directiekamers van grote advocatenkantoren, aldus Von Schmidt. Hij sloot zijn betoog af met de woorden: 'More stewardship, less salesmanship'.

Het buitenlanderprogramma

Het buitenlanderprogramma begon woensdagavond 25 september met de ontvangst van de gasten in Hotel Krasnapolsky in Amsterdam en een aansluitend diner in Park Plaza. Donderdagochtend opende algemeen deken Guensberg het inhoudelijke gedeelte van het programma. Hij sprak onder andere over de 'onwaardige' implementatie van de EU-witwasrichtlijn in Nederland en de NOVA-case. Daarna volgde de inleiding van Hellwig en het commentaar daarop van de twee opposenten. Waarnemend deken Brouwer sloot de rij sprekers met een inleiding over de International Criminal Court en de International Criminal Bar (zie voor de tekst hiervan BalieNet). Voor de partners van de buitenlandse gasten was een architectuur-boottocht georganiseerd. Zij voegden zich voor de lunch weer bij hun partners. Hoofd communicatie en rechtspraktijk van de Orde, Daan de Snoo en zijn vrouw Kitty verzorgden op piano de muzikale omlijsting.

(advertentie)

Als u op zoek bent
naar het ideale kantoor
www.advocatenwerk.nl

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

TEL 010 - 2400605

FIF 33

RECHTSPRAKELIJK- EN INFORMATIEBUREAU

Ten behoeve van de advocaat en het bedrijfsleven.
Voortsittend in het bedrijfsrecht in firma- en buitenland.

- onrechtig nietovername
- strafrechtverzekering
- fraude
- overname concurrentievervalsing
- handelsinformatie
- privé-onderzoeken

Tel/fax : 010 - 477 33 22 E-mail : info@fif33.nl
Fax : 010 - 477 08 30 Internet : www.fif33.nl

Vraag naar brochures aan een van onze medewerkers aan de balie.

Bureauroost: Hoornedijk 185, 3021 EM Rotterdam
Correspondentieadres: Postbus 25230, 3001 HE Rotterdam

Boekbespreking

Advocaten pleiten staande, gekleed in het kostuum bij het bijzondere reglement op dat onderwerp bepaald, des goetvindende met gedekten hoofde. (art. 14 Advocatenwet) Vijftig jaar Advocatenwet.

Onder redactie van W.K. van Duren en anderen; Elsevier bedrijfsinformatie bv, Den Haag 2002, 273 p.

Georg van Daal

redactielid

Bij het doorlezen van deze bundel moest ik vaak denken aan het gedicht 'In Nederland' van Slauerhoff, een gedicht dat tot cliché is geworden omdat het zo adequaat de gang van zaken in Nederland beschrijft. Ook nu wordt weer niemand's facie geranseld dat het knalt, enkel omdat zijn gelaatstrek de schrijver niet bevalt en ook een geschreven passieoord is ver te zoeken. Het was natuurlijk ook feest, dus het moest een beetje leuk blijven.

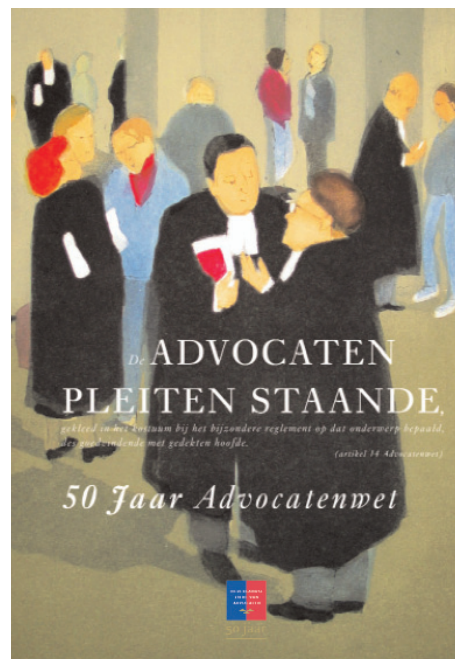
De bundel doet recht aan zijn wel zeer lange titel, alleen al door de grote hoeveelheid bijdragen (36). De korte ondertitel, *Vijftig jaar Advocatenwet*, schept echter verwachtingen die niet worden beantwoord. De gekozen onderwerpen lijken meer afgeleid van de keuze van de schrijvers dan andersom. Een en ander wordt gelaardeerd met stukjes uit de oude doos, waarvan je je deels afvraagt wat ze daar doen. En als ze dan toch niets met het onderwerp van doen hoefden hebben, dan hebben Baliebreed en Leo van Osch ook wel leukere stukjes geschreven.

Ik wil de schrijvers niets te na zeggen, die allemaal uitgesproken keurige stukken hebben afgeleverd, maar ik zie in de bundel geen focus op de Advocatenwet.

Overlap

Wat bijvoorbeeld interregionale bevoegdheden van advocaten om de gerechtelijke instanties van het gehele koninkrijk toe te spreken (boeiend beschreven overigens vanuit de Antillen), de toekomst van strafpleiters, kantoororganisatie of de perceptie van de advocaat door politici met de

De jubileumbundel

Advocatenwet van doen hebben, ontgaat mij. Het lijkt er op dat de aangezochte schrijvers een wat vrije schrijfp opdracht hebben meegekregen. Dat heeft veel bliken in het – al dan niet recente – verleden van de Nederlandse advocatuurlijke organisaties opgeleverd. Nu dat verleden vrij beperkt is, leveren al die terugblikken dus een voortdurende overlap op van dezelfde *petites histoires*. Of het nu het recente Wouters-arrest is, de zaak Engelgeer of de bijeenkomst op 22 maart 1939 ten huize van A.K.C. de Brauw van zes geachte confrères ter bespreking van de toen als acuut ervaren problemen, wie deze bundel geheel leest zal het allemaal nooit meer vergeten, wegens de voortdurende vermeldingen ervan.

Naast al die beschouwingen over het verleden, gekoppeld aan gemiddeld vrijblijvende korte toekomstblikken, mis ik een gedegen analyse van het heden. Wat staat er precies in die Advocatenwet, waarom en hoe werkt het? Een wat kritische blik op het heden, resulterend in een empirisch onderbouwde analyse daarvan, had wat meer dan inkoppers richting de toekomst opgeleverd, zou ik zo denken. Me dunkt dat een analytische vergelijking met de recent gemaakte keuzes binnen het verband van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie ten minste als leidraad voor de gedachtevorming had kunnen dienen.

Beter model

Deze kritiek geldt niet voor de stukken van Suyver en Wackie Eysten. Bij hen vindt de lezer een gedegen analyse van wat de Advocatenwet op een belangrijk deelgebied inhoudt, hoe dat lijkt te zijn gekomen en wat er bijvoorbeeld kan worden gedaan met of aan de vreemde spagaat die de Orde moet maken. Hij is namelijk zowel bewaker van het algemeen belang met regelgevende bevoegdheid, als de partij die moet opkomen voor de rechten en belangen van zijn samenstellende delen, de advocaten. Wackie Eysten verwijst naar Duitsland voor een beter model, waar enerzijds een wettelijk geregeld lichaam bestaat met verordenende en toezichthoudende bevoegdheden, met verplichte aansluiting voor iedere advocaat, en anderzijds een privaatrechtelijke vereniging van advocaten zonder verplicht lidmaatschap opkomt voor de belangen van haar leden.

Al die terugblikken in het verleden van de Nederlandse advocatuurlijke organisaties leveren een voortdurende overlap op van dezelfde *petites histoires*

En nu we dan toch met een *tour d'horizon* bezig zijn, hadden we hiervoor het Koninkrijk niet hoeven verlaten. In Aruba en de Nederlandse Antillen zijn in de Advocatenlandsverordening de formaliteiten met betrekking tot en het toezicht op de advocaten geregeld, en daarnaast zijn er op verschillende eilanden privaatrechtelijke verenigingen van advocaten zonder verplicht lidmaatschap, welke verenigingen zich overigens wel met de naam van Orde van Advocaten hebben getooid.

Vanuit de tropen snel ik weer terug naar de vraag: moet men dit boek gelezen hebben om een beter en gelukkiger mens en advocaat te zijn? Ik denk het niet. Wie echter op een regenachtige donderdagmiddag wat in het verleden van zijn beroepsgroep wil dui-

ken of zich zomaar wat wil verdiepen in een waaier van aan de advocatuur gerelateerde onderwerpen, kan zich daarentegen met de bundel vast wel vermaken. ■

Rectificaties Advocaten pleiten staande

Op p. 168 van de jubileumbundel staat bij de column 'Wij richten ons op het MKB' (uit *Advocatenblad* 21 juni 1996) vermeld dat achter het pseudoniem BalieBreed wijlen mr. Hanneke van Son schuilging. Dit is onjuist, Hanneke van Son schreef onder het pseudoniem Ex-press. Door dit alles ontbreekt helaas in het jubileumboek een column van haar, terwijl zij in de vijftigjarige geschiedenis van de Orde waarschijnlijk de meest gelezen columnist was. De redactie betreurt dit misverstand en biedt de betrokkenen haar verontschuldigingen aan.

Bij het artikel 'Frankrijk: inschrijvingsperikelen' is bovendien ten onrechte bij de naam van de auteur, mr. R.J. baron van Hardenbroek van Ammerstol, vermeld dat hij advocaat is te Parijs. Er had moeten staan dat hij is ingeschreven in Dijon, Côte d'Or, Bourgogne en vooral daar en in de omgeving optreedt.

(red. Jubileumbundel)

(advertentie)

SchaapBruinVanVliet B.V.
Forensic Business Experts & Investigators
Postbus 84007
3009 CA Rotterdam
Tel. 010-266 09 00 Fax 010-266 09 11

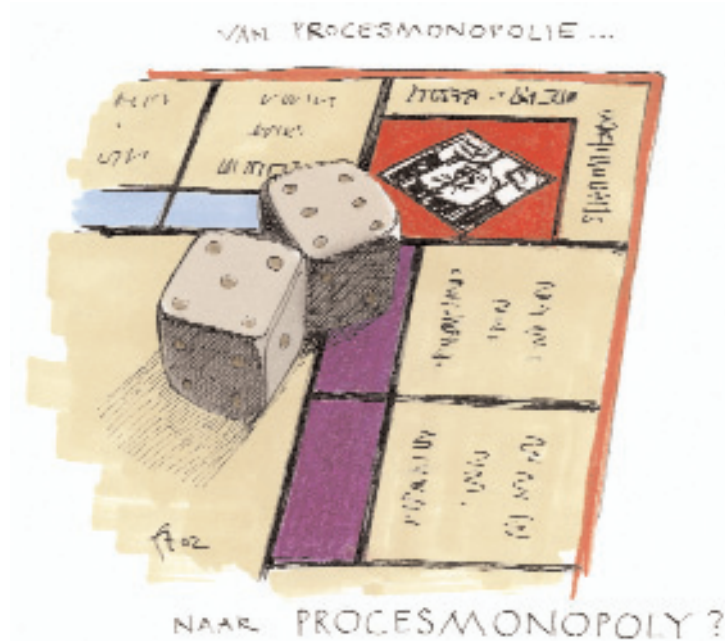
Objectief en onafhankelijk *in forensische dienstverlening*

SBV is een onafhankelijke en deskundige dienstverlener voor het voorkomen en onderzoeken van strafbaar, onrechtmatig of anderszins ongewenst gedrag in een financieel-administratieve context.

Komt het einde van de zelfstandig gevestigde advocaat in zicht?

Advocatuur en organisatie

Commercialisering, schaalvergroting en specialisering zijn enkele in het oog springende tendensen in de advocatuur. Die tendensen hebben gevolgen voor de wijze waarop de advocatuur zich organiseert. Ook de rol en betekenis van de Nederlandse Orde van Advocaten zullen als gevolg van deze ontwikkelingen ter discussie komen te staan, betogen de auteurs.

dr. R.C.H. van Otterlo, drs.
H.K.J.M. de Sonnaville, prof.
dr. P.G.W. Jansen¹

De ontwikkeling van de advocaat tot professional is vergelijkbaar met die van de professionele voetballer, gericht op individueel succes: snel 'binnen', en geen clubliefde meer

Binnen de advocatuur zijn ontwikkelingen gaande die invloed hebben op de wijze waarop de beroepsgroep zich organiseert. Die ontwikkelingen zijn:

- De enorme toename van het aantal advocaten, van 2.063 in 1970 naar 11.625 in 2002.
- Schaalvergroting: in 1960 bestond nog 40% van de balie uit 'eenpitters', terwijl dit in 1998 nog slechts 13% was. In 2000 werkte 25% van de balie op een kantoor met meer dan zestig advocaten, terwijl dit percentage in 1991 nog slechts 7,5 bedroeg.
- Commercialisering. Als gevolg van toenemende concurrentie vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw deed het winstoogmerk in de advocatuur nog

- nadrukkelijker zijn intrede. Daarvoor was het *not done* binnen de advocatuur een honorarium als doel te stellen.² Commercialisering ging hand in hand met een verschuiving binnen de dienstverlening van 'representatie in rechte' naar advisering, ofwel vermindering van de procespraktijk ten gunste van de adviespraktijk.³
- Specialisering. Van Oostrum constateert dat 'de toenemende complexiteit van samenleving en recht en de schaalvergroting en commercialisering binnen de advocatuur hebben bijgedragen aan een sterk vakinhoudelijke differentiëring binnen de beroepsgroep'.⁴ Deze vakinhoudelijke differentiatie heeft geleid tot een min of meer driedeling binnen de balie: de kleine, regionale algemene praktijken; de grotere, landelijk opererende zeer gespecialiseerde praktijken en de zogenoemde *full service* kantoren, nationaal en internationaal opererend.⁵ Specialisatie betreft niet alleen vakinhoud (rechtsgebieden) maar ook markt (soort klanten).⁶
- Het verdwijnen van de autonome pro-

Door toenemende commercialisering, specialisering en verzakelijking lijkt het einde van de klassieke zelfstandig gevestigde advocaat-professional naderbij te komen

fessional binnen de grote kantoren.⁷

Op grond van deze ontwikkelingen kan een aantal vragen worden geformuleerd. Wat voor soort professional is de advocaat? Veranderen advocatenkantoren van 'organisaties van professionals' naar 'professionele organisaties'? En zo ja, wat wordt dan de rol van de Orde als gevolg van een dergelijke ontwikkeling?

R- of I-professional

Om met de vraag naar soort professional te beginnen: Weggeman maakt een onderscheid tussen twee verschillende typen: de routinematig werkende professionals ('R-prof') en de improviserende professionals ('I-prof').⁸ Een R-prof weet min of meer routinematig een bepaalde vaardigheid op een zeer hoog niveau toe te passen. R-profs zijn er op uit complexe situaties die vragen om complexe aanpakken, te vereenvoudigen door routinematig werken en standaardisering. Perrow noemt dit *pigeon holing*, een proces waarbij de professional vraagstukken van een klant probeert te categoriseren en te diagnosticeren tot een veelvoorkomend verschijnsel, opdat er standaardisering van oplossingen kan worden gerealiseerd.⁹ R-profs zijn voortdurend hun concepten, methoden en producten aan het verbeteren en doen dat op een efficiënte en geconcentreerde manier. De R-prof vertegenwoordigt de overgang van professie naar kenniswerk.

Wanneer de omgeving complexer wordt, zal professioneel werk meer gebaseerd dienen te zijn op het zorgvuldig onderzoeken van de uniciteit van het probleem, en zoeken naar oplossingen die aangepast zijn aan en geschikt zijn voor de specifieke situatie. Dan komt de I-prof in beeld: iemand die voortdurend nieuwe kennis produceert. Een I-prof treedt problemen onbevooroordeeld tegemoet, heeft vooralsnog geen last van *problem solving*, maar is in eerste instantie gericht op *problem puzzling*. Het probleem

wordt samen met de probleemeigenaar in kaart gebracht en ze zoeken samen naar vaak unieke oplossingen. Creativiteit en improvisatievermogen zijn daarbij belangrijke competenties.¹⁰ Een I-prof vernieuwt en innoveert zijn wijze van werken voortdurend. Bij eenzelfde type probleem kan het dus mogelijk zijn dat de ene I-professional tot een geheel andere oplossing komt dan een andere I-professional.

R-profs en I-profs hebben beiden te maken met complexe taken en ze werken beiden op een hoog kennisniveau. Maar waar complexiteit voor de R-prof iets is wat vraagt om reductie tot standaardproblemen en dus -oplossingen, wil de I-prof die recht doen door vertaling in unieke oplossingen.

Binnen de advocatuur zijn zowel R-profs als I-profs werkzaam. De eerste groep werkt veelal op grote kantoren met specialisatie op het terrein van bijvoorbeeld mergers & acquisitions, de tweede groep is te vinden op kleine en middelgrote specialistische kantoren, bijvoorbeeld op het gebied van het strafrecht. Grofweg zouden we kunnen stellen dat ongeveer de helft van de balie, kleine tot middelgrote kantoren, tot de linkercategorie uit de volgende tabel behoort en de andere helft, middelgrote tot grote kantoren, tot de rechtercategorie. Op basis van de indeling in I-profs en R-profs kan dus gesproken worden van een tweedeling binnen de balie.

Die tweedeling kan worden doorgetrokken naar de wijze van organisatie. Wanneer professionals zich organiseren krijgen ze na verloop van tijd immers te maken met groei, en bijgevolg met de vragen:

- Blijven de professionele uitgangspunten betreffende klantgerichtheid, kwaliteit en eigen ontwikkeling leidraad voor het handelen, en gaat professie derhalve vóór commercie?
- Ontwikkelt de organisatie zich tot een professionele, industriële onderneming waarin naast professionele belangen ook

commerciële doelstellingen gerealiseerd moeten worden?

Deze richtingen leiden tot verschillende typen organisaties die professioneel (kennis) werk als primair proces hebben: kiest men voor een proces van professionalisering en ontwikkelt men zich tot een *organisatie van professionals*, of wordt er gekozen voor een proces van industrialisering en wordt het een *professionele organisatie*?¹¹

Toegepast op de advocatuur

De inhoud van het werk van de advocaat, en ook de kwaliteit ervan, is door derden nauwelijks te beoordelen of te controleren. Wel bestaat het resultaat ervan uit een duidelijk definieerbare, sterk individuele prestatie met zowel een zichtbare externe klant, alsook een aanwijsbare interne persoon (of personen) waaraan die prestatie kan worden toegeschreven. De geleverde prestatie is een kennisproduct, en is in hoge mate opgebouwd uit bestede tijd: tijdschrijven is een kernactiviteit binnen de advocatuur.¹²

Als gevolg van toenemende commercialisering, vooral in de top van de markt, maar ook in het middensegment, is de ontwikkeling van de advocaat tot professional vergelijkbaar met de ontwikkeling van de professionele voetballer, gericht op individueel succes: snel 'binnen', en geen clubliefde meer. Vanuit strategisch oogpunt is dit een negatieve ontwikkeling. Immers, topclubs in het betaalde voetbal hebben een grote onderbouw van tweederangs clubs nodig om voetballers te kweken, en te zijner tijd weer te 'lozen'.

Internationalisering en toenemende concurrentie (nieuwe aanbieders: bijvoorbeeld accountantskantoren¹³ en rechtsbijstandverzekeraars met advocaten in dienstbetrekking) leiden binnen de advocatuur tot strategische allianties, die als organisatorische innovaties kunnen worden getypeerd.¹⁴ Geallieerde kantoren zijn volledig op bedrijfsmatige leest geschoeid en ontdaan van de klassieke ideologische lading.¹⁵ Deze vorm van professionalisering heeft geleid tot grote veranderingen binnen de beroepsgroep waarbij de deontologie op gespannen voet komt te staan met de commerciële belangen. In dit opzicht geldt dat 'la profession a plus changé que pendant les deux siècles qui

	Organisatie van professionals	Professionele organisatie
Missie/visie	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdragen willen leveren aan de maatschappij: mission driven • Gedeelde waarden en normen • Visionair/kennisgericht • Legitimatie gebaseerd op aanwezige kennis en persoonlijke reputatie van de professionals en het vakgebied/de professie • License to operate: gilde/beroepsvereniging 	<ul style="list-style-type: none"> • Het behalen van een financieel rendement; money driven • Strategische stellingname vanuit de top • Pragmatisch/klantgericht • Legitimatie gebaseerd op marktaandeel (commercie) en in de praktijk bewezen, gestandaardiseerde oplossingen • License to operate: openmarktsysteem en klanten
Strategie	<ul style="list-style-type: none"> • Inside-out, langere termijn • Marketing door middel van reputatie professionals en bureau, mond tot mond: de vent • Specialisatieconcept 	<ul style="list-style-type: none"> • Outside-in, korte termijn • Marketing door middel van brochures, nieuwsbrieven en reputatie bureau: de tent • Full service-concept
Structuur	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschap, bestuurd door een uit collega's bestaand bestuur • Netwerkorganisatie met een platte structuur • Solitair, persoonsgebonden werken 	<ul style="list-style-type: none"> • BV/NV, gestuurd door een RvB, die vooral ondernemers zijn • Functionele, hiërarchische structuur • Gezamenlijk, methodisch gebonden werken
Managementstijl	<ul style="list-style-type: none"> • Participatief, gericht op consensus besluitvorming • Sturen op kwalitatieve resultaten • Machtsmiddel: sociale druk 	<ul style="list-style-type: none"> • Directief, gericht op hiërarchische besluitvorming • Sturen op kwantitatieve resultaten (bottom line) • Machtsmiddel: gezag
Cultuur	Academische, elitaire cultuur: publicaties, collegiale debatten, et cetera	Zakelijke cultuur: leverage denken, marktaandeel
Systemen	Onduidelijke en ongrijpbare regels en systemen: 'rules are enacted' en 'loosely coupled systems'	Vastomlijnde regels en uniforme IT-systemen, gericht op planning & control
Personeel	<ul style="list-style-type: none"> • Werving en selectie zeer selectief • Professionals hebben een beroep en dat bepaalt hun levensstijl: I-profs • Promotie: 'in and out' 	<ul style="list-style-type: none"> • Werving en selectie nadruk op contactuele vaardigheden • Professionals hebben een baan en dat is een middel van bestaan: R-profs • Promotie: 'up/perform or out'
Ontwikkelen en professionaliseren	<ul style="list-style-type: none"> • Incrementele veranderingen: evolutie • Revitaliseren • Kennis en vakontwikkeling • Professionaliseren door middel van persoonlijk ontwikkelplan 	<ul style="list-style-type: none"> • Discontinue veranderingen: revolutie • Innoveren • Productontwikkeling • Vast Management Development programma

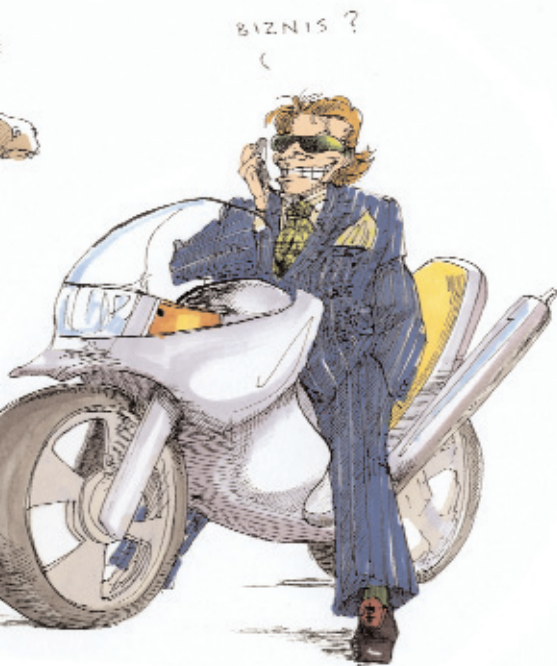

précédent'.¹⁶

Mogelijke consequenties voor de Orde

De balie is geen organisatie, maar een beroepsgroep van advocaten verspreid over een groot aantal advocatenkantoren met een voor de individuele leden verplicht lidmaatschap van de Publiekrechtelijke Beroeps Organisatie, de Nederlandse Orde van Advocaten. Vanuit de Orde redenerend voldoet de balie aan de typering 'Organisaties, die het gedrag van hun leden willen reguleren en gericht zijn op kwalificatie- en certificatieprocedure'; terwijl vanuit de individuele leden redenerend de balie voldoet aan de typering 'Organisaties, die vooral gericht zijn op het onderhandelen en die in die zin lijken op vakbonden'.

Kijken we bovendien ook nog eens door de bril van de kantoren binnen de balie, dan geldt de typering 'Organisaties van beroepsbeoefenaren, waar het leren centraal staat' (het belang van de Beroepsopleiding, de Voortgezette Stagiaire Opleiding en de Permanente Opleiding). Voor de advocatuur staan dus respectievelijk regelgeving, belangenbehartiging en leren centraal, zij het dan dat deze drie elementen op verschillende niveaus met elkaar strijdig kunnen zijn: de Orde heeft vanuit haar PBO-verplichtingen en daarmee vanuit het algemeen belang (overheid en burgers), belang bij regelgeving en kwalificatie- en certificatieprocedures; de individuele advocaat heeft

belang bij belangenbehartiging, maar niet zonder meer bij regelgeving. Het advocatenkantoor heeft mogelijk zelfs last van regelgeving, nauwelijks belang bij belangenbehartiging, maar wél belang bij leren.

Doordat in de loop der tijd de advocaten als klassieke zelfstandig gevestigde professionals steeds meer zijn opgeschoven naar georganiseerde professionals, wordt het hiervoor geschetste dilemma steeds pregnanter. Door toenemende commercialisering, specialisering en verzakelijking lijkt het einde van de klassieke zelfstandig gevestigde advocaat-professional naderbij te komen. Op termijn houdt dit mogelijk in dat de organisatie van beroepsbeoefenaren, in feite dus de Orde,

haar publiekrechtelijke karakter niet langer nodig heeft, althans niet voor de gehele balie, en nog slechts één belang kent voor de gehele advocatuur, namelijk het lerende aspect. In dit verband acht Barendrecht de ontwikkeling van de Orde tot een pure belangenvereniging zonder regulerende bevoegdheid het meest kansrijk.¹⁷

Daarmee kan dan de advocaat zich in de toekomst nog slechts van andere juridische professionals en dienstverleners onderscheiden door superieure en specialistische kennis: advocaat als a-merk binnen de juridische dienstverlening. Met het verdwijnen van de Orde als zelfregulerend orgaan, ontstaat een vrije markt waar volgens de Consumentenbond 'ook geen plaats meer [is] voor het procesmonopolie voor advocaten', en de advocaat zal moeten concurreren met andere juridische professionals en dienstverleners¹⁸. Hiermee wordt dan uiteindelijk de laatste fase van professionalisering door de advocatuur ingezet en wordt binnen het concurrerende en competitieve veld van juridische dienstverlening het profijtbeginsel dominant. Hiermee verandert de advocaat van professional in intrapreneur¹⁹, ofwel ondernemend professional. Met andere woorden: van organisaties van professionals veranderen de advocatenkantoren in professionele organisaties.

Conclusie

Binnen de balie lijkt een ontwikkeling

gaande waarbij vanuit de theorie betreffende professionals gezien op z'n minst twee typen organisaties te onderscheiden zijn. Ten eerste zijn daar de organisaties van professionals, bevolkt door de zogenoemde I-profs en ten tweede kennen we de professionele organisaties, bevolkt door de zogenoemde R-profs. Beide typen lijken vooralsnog functioneel met betrekking tot de verschillende markten die zij bedienen. Wel is het waar dat er een trend waarneembaar is richting schaalvergroting²⁰, toenemende commercialisering²¹ en specialisering²² die er op wijst dat er een verschuiving plaatsvindt van I-profs (organisaties van professionals) naar R-profs (professionele organisaties).

De gevolgen van deze trend laten zich nog moeilijk in kaart brengen, maar in elk geval betekent deze trend dat de Nederlandse Orde van Advocaten in toenemende mate geconfronteerd wordt met een grote groep R-professionals binnen de balie, die in toenemende mate belang zal hechten aan een openmarktsysteem, waarin vooral op kwaliteit wordt geconcurrereerd en waarbij zij weinig hebben te verwachten van de Orde wat ze vanuit dat kwaliteitsperspectief niet beter zelf kunnen regelen. Dit zal de rol en betekenis van de Orde voor de gehele balie op scherp zetten. Barendrecht spreekt in dit verband van de 'commerciële attitude van advocaten en over de spanning met het traditionele ideaalbeeld van de advocaat, zoals de Orde dat in stand probeert te houden'.²³

Noten

- 1 Dr. R.C.H. van Otterlo is Hoofd Opleiding van de Nederlandse Orde van Advocaten. Zijn bijdrage aan dit artikel is geschreven op persoonlijke titel. Drs. H.K.J.M. de Sonnaville is zelfstandig organisatieadviseur en docent Management Consultancy aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Prof. dr. P.G.W. Jansen is hoogleraar bedrijfspsychologie aan de faculteit Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Vrije Universiteit te Amsterdam.
- 2 F.R. van der Laken, De vijfde macht. *Advocatenblad*, 1996, p. 688.
- 3 H.A.J. van Oostrum, *Toevallige weetbaarheden. Een onderzoek naar integriteitsbewaking in advocatenkantoren*. Proefschrift Universiteit Utrecht, 2002, Boom Juridische Uitgevers, pp. 28-29.
- 4 Idem, p. 30.
- 5 Verderop in dit artikel spreken wij, in tegenstelling tot Van Oostrum, niet over een driedeling binnen de Balie maar over een tweedeling. Daarbij baseren wij ons niet alleen op het soort praktijk, maar vooral ook op de daarbij passende professionele werkwijze.
- 6 M. Barendrecht, Partners, hun advocatenkantoren en hun Orde: twee pleidooien naar aanleiding van een enquête. *NJB*, 2002, pp. 1013-1015.
- 7 Idem, p. 1013.

- 8 M. Weggeman, Kennismanagement, inrichting en besturing van kennisintensieve organisaties. *Management Consultant*, 3, 1997. M. Weggeman, *Leidinggeven aan professionals*. Deventer, 1992, Kluwer Bedrijfswetenschappen.
- 9 C. Perrow, *Organizational analysis: a sociological view*. London, 1990, Tavistock.
- 10 Beide competenties behoren tot de kerncompetenties van de advocaat. Bron: intern onderzoek naar competentieprofielen binnen de advocatuur door LTP, Amsterdam, in opdracht van de Nederlandse Orde van Advocaten, mei 2002.
- 11 A. Buitendam, *Een open architectuur voor arbeid en organisatie*. Assen, 2001; Van Gorcum; P.J. van Delden, *Professionals: kwaliteit van het beroep*. Amsterdam, 1995; T.J. Peters, R.H. Waterman, R.H. *In search of excellence*. New York, 1982; M. Weggeman, Kennismanagement, inrichting en besturing van kennisintensieve organisaties. *Management Consultant*, 3, 1997.
- 12 De stand van de advocatuur 2002, KSU.
- 13 Price WaterhouseCoopers heeft bijvoorbeeld een aparte advocatentak onder de naam Landwell opgericht.
- 14 J.P. Gunst, *Advocatuur in Nederland (1970-2000): externe ontwikkelingen en organisatorische aanpassingen*. In: W. Arts et al., *Een kwestie van vertrouwen*, Amsterdam University Press, 2001, pp. 50-73.

- 15 Idem, p. 51.
- 16 P. Lambert, La déontologie de l'avocat et son nouvel environnement concurrentiel. In: *L' avocat et son nouvel environnement concurrentiel*. Actes du congrès de la CBFG des 23 & 24 mars 2001. A.S.B.L Éditions du jeune barreau de Liège 2001, pp. 35-45.
- 17 M. Barendrecht, 2002, p. 1014.
- 18 Zie F. Cohen, Consumenten willen kiezen. *Advocatenblad*, 2000, p. 464.
- 19 Een intrapreneur is een 'ondernemer' binnen een onderneming, ofwel een ondernemer in dienstverband. De term wordt gebruikt om aan te geven dat er binnen bepaalde ondernemingen medewerkers zijn met een ondernemershouding en ondernemersvaardigheden.
- 20 H.A.J. van Oostrum, *Toevallige weetbaarheden. Een onderzoek naar integriteitsbewaking in advocatenkantoren*. Proefschrift Universiteit Utrecht, Boom Juridische Uitgevers, 2002, pp. 28-29.
- 21 M. Barendrecht, 2002, p. 1013; H.A.J. van Oostrum, 2002, pp. 28-29.
- 22 H.A.J. van Oostrum, 2002, pp. 28-29.
- 23 M. Barendrecht, 2002, p. 1013.

KNB-voorzitter Dolf Plaggemars

Samenwerking notarissen met advocaten moet kunnen, met accountants niet

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) wil het verbod op de samenwerking van notarissen met accountants voorlopig handhaven en de voorwaarden voor samenwerking met advocaten herzien. 'Wij willen de samenwerking tussen advocaten en notarissen niet praktisch onmogelijk maken,' zegt KNB-voorzitter Dolf Plaggemars.

Lex van Almelo
journalist

Begin dit jaar zorgde de berichtgeving over de concept-verordening van de KNB inzake interdisciplinaire samenwerking van notarissen met andere zakelijke dienstverleners voor enige opschudding bij de grote advocatenkantoren. Want zou de samenwerking tussen advocaten en notarissen in de toekomst praktisch nog wel mogelijk blijven?

De Wet op het Notarisambt, die oktober 1999 werd ingevoerd, opent de mogelijkheid voor samenwerking met andere beroepsgroepen. Het notariaat moet echter wel zorgen dat de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en het 'eigen gezicht' in

interdisciplinaire samenwerkingsverbanden worden gewaarborgd. Vandaar dat de beroepsorganisatie sinds enige tijd bezig is met een verordening. Volgens de concept-verordening van begin 2002 moeten de notarissen de koppen bij elkaar steken in een eigen samenwerkingsverband – een 'staak' – die aan de top kan worden verbonden met andere 'staken'. Die staken moeten een volledig gescheiden administratie voeren, zodat de geheimhoudingsplicht gewaarborgd is.

Volgens het voorstel moeten de beroepsgroepen elkaars beroepsregels respecteren. In de praktijk zou dit bijvoorbeeld betekenen dat de notaris moet kiezen tussen samenwerking met advocaten of accountants, omdat de Orde van Advocaten de samenwerking tussen advocaten en accountants nu eenmaal verbiedt. Inmiddels heeft de KNB ook 'het hek voor de accountants voorlopig gesloten', zodat alvast één hindernis voor multidisciplinaire samenwerking is geslecht (zie hierna).

De concept-verordening bevat echter ook bepalingen die de bestaande samenwerkingsvormen tussen advocaten, notarissen en fiscalisten bemoeilijken. Volgens art. 4 van de concept-verordening mogen advocaten geen zeggenschap meer hebben over bijvoorbeeld 'het al dan niet toetreden van andere notarissen tot het verband van notarissen', 'de leverage en het gewenste percen-

tage declarabele uren binnen het verband van notarissen' en 'het aanvaarden en weigeren van cliënten, zulks tevens met inachtneming van de notariële ministerieplicht'.

De advocaat heeft in de toekomst geen zeggenschap meer over het personeelsbeleid (aantal, welk niveau en de beslissing over het aannemen van notarissen) en de automatisering (de notaris moet een aparte aansluiting op het KNB-intranet houden), terwijl de organisatie, de huisvesting, de financiën en de administratie in lijn moeten zijn met de staaksgewijze opzet.

Volgens de grote advocatenkantoren, waar ook notarissen (en belastingadviseurs) werkzaam zijn, halen deze bepalingen een streep door de kantoorpolitiek. De grote kantoren zijn dit voorjaar dan ook schielijk in overleg getreden met de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie.

Late reactie

Ondertussen spuide algemeen deken Marek Guensberg in het *Notariaat Magazine* (april 2002) milde kritiek op de concept-verordening. Plaggemars is niet helemaal gelukkig met die reactie. 'De deken heeft een hoop alarmsignalen van zijn achterban gekregen en ik kan mij vanuit zijn optiek wel voorstellen dat hij kritiek heeft op de voorstellen. Maar die kritiek had ik liever in december 2001 willen horen.'

Plaggemars legt uit wat er allemaal vooraf is gegaan aan de concept-verordening. De nieuwe Wet op het Notarisambt dwong het notariaat het vestigingsbeleid te liberaliseren, de tarieven vrijwel vrij te laten en de mogelijkheden tot interdisciplinaire

Over de notariële beroepsuitoefening mogen advocaten niet, maar over de bedrijfsvoering van de notaris mogen zij wel zeggenschap hebben

samenwerking uit te breiden. Over het laatstgenoemde punt moest het notariaat het eens zien te worden met de Nederlandse Orde van Advocaten en de beroepsorganisaties van accountants en belastingadviseurs.

Plaggemars: 'In eerste instantie moesten wij alleen samenwerking mogelijk maken met *nur*-accountants, dat wil zeggen accountants die niet samenwerken met andere beroepsgroepen. In tweede instantie zou ook samenwerking mogelijk moeten zijn met de accountants van de Big Five-kantoren. Het overleg tussen de beroepsgroepen heeft geduurd van eind 1999 tot december 2001. Toen was iedereen het eens met de concept-verordening, die rust op twee pijlers: het waarborgen van de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de notaris en het verbreden van de mogelijkheden tot samenwerking met *nur*-accountants. Alleen de deken van de Orde van Advocaten maakte een voorbehoud bij deze verordening: voor advocaten is samenwerking met accountants alleen mogelijk via de paardensprong.'

'In februari 2002 hebben wij de concept-verordening bekendgemaakt aan onze leden. De meerderheid is het eens met de eerste pijler van de verordening. De tweede pijler, die is afgedwongen door de overheid, stuit echter op weerstand. In het Enron-drama hebben wij gezien hoe Andersen zijn advocaten en notarissen in zijn val heeft meegesleept. Je zult maar *Andersen Advocaten en Notarissen* heten.'

Door de ondergang van Enron en Arthur Andersen, de gewonnen rechtszaak van de Orde van Advocaten tegen Wouters Advocaten en de 'absolute onelegantie' waarmee KPMG zijn advocatenkantoor afstootte is het notariaat echter helemaal overstag gegaan. Daarbij komt dat ook de beroepsorganisaties van accountants zowel op nationaal als internationaal niveau scherpere voorwaarden gaan stellen aan samenwerking tussen accountants en andere dienstverleners.

Plaggemars: 'Ik heb in mijn jaarrede op 11 oktober jongstleden aan de minister van Justitie gezegd dat er op dit moment onder deze omstandigheden niet van het notariaat verwacht kan worden dat er een verordening komt die samenwerking met accountants

Onafhankelijk imago

In opdracht van de KNB heeft het Centrum voor Marketing Analyses onlangs het imago van de notaris onderzocht. Daaruit blijkt dat het imago bij de cliënten van de notaris (die een akte hebben laten opstellen) beter is dan bij de mensen die nooit een akte hebben laten opstellen (niet-clieënten). Volgens 78% van de cliënten is de notaris onpartijdig, terwijl dat percentage bij niet-clieënten op 71 ligt. Dat de notaris onafhankelijk is, denkt 68% van de cliënten en 55% van de niet-clieënten. De uitkomsten van het onderzoek suggereren dat onafhankelijkheid ook een perceptieprobleem is.

Foto: Peter Drent

Plaggemars: 'Het lijkt mij duidelijk dat een advocaat en een kandidaat-notaris niet op een kamer kunnen zitten, omdat je elkaars telefoongesprekken hoort'

tants toestaat. Het notariaat zou toch wel een gaatje in zijn hoofd hebben om te gaan samenwerken met een beroepsgroep die zo geteisterd wordt door schandalen en die zelf naar onafhankelijkheid streeft? De minister heeft ermee ingestemd dat wij de vigerende verordening verlengen tot 1 oktober 2003. In de tussentijd bereiden wij de invoering voor van de samenwerkingsverordening volgens het zogenoemde stakenmodel, zij het zonder de accountancy. Verder werken wij

aan de versteviging van de regels voor samenwerking met advocaten en fiscalisten en bestuderen wij de gevolgen van het NOvA-arrest van het Europese Hof voor deze problematiek.'

Naar aanleiding van de verontruste reacties van de grote IDS-kantoren op de concept-verordening zegt Plaggemars: 'Wij staan open voor gerechtvaardigde bezwaren. De kantoren die hun bestaansrecht hebben bewezen en voorzien in een duidelijk maat-

Het notariaat zou toch wel een gaatje in zijn hoofd hebben om te gaan samenwerken met accountants, een beroepsgroep die zo geteisterd wordt door schandalen en die zelf naar onafhankelijkheid streeft?

schappelijke behoefte aan rechtshulpverlening juichen wij toe. Wij hebben waardering voor de enorme verdiensten van deze kantoren en wij willen samenwerking niet feitelijk onmogelijk maken. Om onze onafhankelijkheid en onpartijdigheid te beschermen, blijft het stakenmodel echter wel het uitgangspunt van de verordening. Maar de soep wordt minder heet gegeten dan hij aanvankelijk werd opgediend in de media.'

Multidisciplinaire teams

Plaggemars: 'Over de notariële beroepsuitoefening mogen advocaten niet, maar over de bedrijfsvoering van de notaris mogen zij wel zeggenschap hebben. De tekst van artikel 4 wordt opnieuw geformuleerd. Wij weten nog niet precies hoe, maar er zal aan de hand van voorbeelden worden duidelijk gemaakt wat wel en niet mag. Ik waag mij nu niet aan casuïstiek, maar het lijkt mij duidelijk dat een advocaat en een kandidaat-notaris niet op een kamer kunnen zitten.'

'Dat een multidisciplinair team samen aan één zaak werkt, vind ik prima, ja. Maar als advocaten en notarissen structureel samen op een kamer zitten, komen de onafhankelijkheid, onpartijdigheid en geheimhoudingsplicht al te zeer in gevaar, bijvoorbeeld omdat je elkaars telefoongesprekken hoort. Waar de grenzen precies komen te liggen, is nu in bespreking.'

Plaggemars ziet de kernwaarden van de notaris overigens niet zo snel in het gedrang komen als advocaten en notarissen samenwerken aan een grote transactie en daarvoor vennootschappen oprichten. 'Zij hebben dan samen één klant. Hij moet dan wel duidelijk maken dat hij partijdig is. Zodra

je als notaris twee partijen dient, moet je ieder het zijne geven.'

Er zijn critici die beweren dat de notaris in multidisciplinaire praktijken slechts een stempelaar is, die de akten passeert die advocaten hebben ontworpen.

Plaggemars: 'De notaris kan wel verworpen. De grote zorg is dat die alleen maar een instrument wordt en niet meer inhoudelijk bijdraagt aan de totstandkoming van de akten. De voorstanders van interdisciplinaire samenwerking zeggen daarentegen juist dat de notarissen in multidisciplinaire teams meer inbreng hebben.'

Plaggemars onderstreept andermaal dat interdisciplinaire samenwerking 'kan, mag en moet doorgaan', onder de voorwaarde dat de notaris notaris blijft. Hij wijst op de nasleep van de Enron-affaire, waarin ook de onafhankelijkheid van juridische beroepen ter discussie staat. De Sarbanes Oxley Act (zie *Advocatenblad* 20 september 2002, pp. 751-754) schrijft voor dat de American Bar Association of de toezichthouder op de financiële markten *sec* met aangescherpte regels komt voor 'attornies'.

Plaggemars: 'In de Angelsaksische landen vallen notarissen ook onder attornies. Notarissen moeten onafhankelijkheid nastreven, *in mind and appearance*. De advocatuur heeft dezelfde zorgen als wij: hoe moeten wij onze identiteit en onafhankelijkheid waarborgen? Het verschil is dat de Wet op het Notarisambt ons voorschrijft om samenwerkingsregels uit te vaardigen, omdat notarissen op grote kantoren nu eenmaal altijd een numerieke minderheid vormen.'

Om die reden zegt de voorzitter van de Koninklijke Belgische Federatie voor het

Notariaat, Karel Tobback, in *Notariaat Magazine* (juli/augustus 2002) dat notarissen zelfs niet met advocaten mogen samenwerken. Volgens hem laten de affaires in de Verenigde Staten concreet zien waar vervaaging van de grenzen tussen verschillende disciplines toe leidt: 'een enorme vertrouwensbreuk'.

Plaggemars: 'In andere Europese landen is de samenwerking van notarissen met andere disciplines absoluut niet toegestaan. Daar vinden zij Nederland bepaald geen gidsland op dit gebied. Maar als transitio/handelsland liggen wij dicht tegen het Angelsaksische systeem aan. De zorgen van onze Belgische collega's ondervangen wij met een verordening. Zij zeggen: daar kun je niet tegenaan regelen. Wij zeggen: wij doen ons best, daar komen wij wel uit, daar hebben wij alle vertrouwen in.'

Spagaat

Ook in de nieuwe minister van Justitie heeft Plaggemars alle vertrouwen. Maar tegenover de minister van Financiën bestaat van oudsher een zekere argwaan, omdat op dit departement weinig respect bestaat voor het verschoningsrecht. 'Financiën wil al jaren alles zien. Maar na 11 september 2001 is de wetgever doorgeschooten met de nieuwe meldingsplicht voor ongebruikelijke transacties. Wij hebben na de parlementaire enquête Opsporingsmethoden op vrijwillige basis een meldingsplicht ingevoerd.

Dolf Plaggemars ziet nog een parallel tussen de beroepsorganisaties van het notariaat en de advocatuur: de verschillen tussen grote multidisciplinaire kantoren en kleine kantoren, tussen stad en provincie, worden groter. 'De uitdaging voor de komende jaren is te voorkomen dat wij in een spagaat geraken. Wij moeten ervoor zorgen dat alle beroepsbeoefenaren van verschillende signatuur zich thuis blijven voelen en dat wij iedereen bij elkaar houden. Dat wij de geest van de broederschap, van verbroedering, overeind houden.'

Hoe zit het met...

... de nieuwe roldatum?

Na 164 jaar zitten alle negentien rechtbanken op één lijn: woensdag wordt de landelijke roldatum.

Willem Heemskerck

redactielid

Het landelijk overleg van de voorzitters van de civiele sectoren van de rechtbanken, vrijdag 4 oktober 2002 in Utrecht bijeen, heeft besloten dat vanaf 1 januari 2003 de woensdag, 10.00 uur, de vaste landelijke roldatum bij alle rechtbanken¹ gaat worden. Na 164 jaar is daarmee de kogel door de kerk en zijn alle negentien rechtbanken op één lijn. Een eerdere poging bij gelegenheid van de introductie van het landelijk rolreglement (1 oktober 2000) mislukte, omdat veel rechtbanken (nog) niet bereid waren hun vaak eeuwenoude roldatum prijs te geven.

Er kunnen problemen ontstaan als nu al is gedagvaard tegen een 'oude' datum in het nieuwe jaar. Daarbij laten zich drie verschillende situaties onderscheiden:

- er is sprake van een appèl van een vóór 1 januari 2002 gewezen kantongerechtsvonnis, met (dus) een lange oproepingstermijn;²
- er is sprake van een dagvaarding in een (nieuwe) zaak in eerste aanleg, waarbij een termijn – bijvoorbeeld een vervaltermijn³ – speelt;
- er is sprake van een dagvaarding in een (nieuwe) zaak in eerste aanleg, waarbij geen termijn speelt.

In het laatste geval kan er een herstelexploot worden uitgebracht, maar omdat er geen termijn speelt kan evengoed en tegen gelijke kosten als een herstelexploot⁴ een nieuwe dagvaarding tegen een woensdag te 10.00 uur worden uitgebracht, onder intrekking van het oorspronkelijke exploit. In de eerste twee gevallen spelen er wel termijnen, dus is voorzichtigheid geboden.

Art. 120 lid 2 Rv bepaalt dat een gebrek in een exploit van dagvaarding dat nietigheid meebrengt, bij exploit, uitgebracht vóór de roldatum kan worden hersteld, waarbij echter wel (lid 3) de oproepingstermijn van artt. 114-116 Rv in acht moet worden genomen. De bijzondere situatie die zich hier voordoet is dat op het moment van uitbrengen van het oorspronkelijke exploit dit geen gebrek bevatte, maar dat het gebrek er pas door de uniformering van de roldatum per 1 januari 2003 is 'ingeslopen'. Niet valt echter in te zien waarom art. 120 lid 2 Rv is zo'n geval geen toepassing zou kunnen vinden, hetgeen naar mijn mening meebrengt dat ook in de eerste twee gevallen voorafgaand aan de in het originele exploit aangezegde rechtsdag een herstelexploot kan worden uitgebracht, met oproeping tegen een nieuwe datum (en onder uitdrukkelijke handhaving van het oorspronkelijke exploit voor het overige!).

In twee relatief recente arresten heeft de Hoge Raad duidelijk gemaakt dat hij van een voorafgaande 'opschuiving' van een aangezegde roldatum niet wil weten⁵, maar daarbij deed zich de bijzonderheid voor dat geen sprake was van een herstel van procesuele fouten of verzuimen; in onderhavige

casus is dat naar mijn mening met de ingeslopen gebreken wel het geval, zodat aan beide arresten geen betekenis toekomt.

Uiteraard kan zich in de eerste twee gevallen ook de situatie voordoen dat de wijziging in de roldatum niet (tijdig) wordt bemerkt. Dan zal slechts art. 125 lid 2 Rv soelaas kunnen bieden, te weten de uitbrenging van een geldig herstelexploot binnen twee weken na de in de oorspronkelijke dagvaarding vermelde roldatum. Aan die termijn wordt met ijzeren hand vastgehouden; overschrijding leidt tot een onherroepelijk verval van de aanhangigheid, hetgeen bijvoorbeeld in hoger beroep tot niet-ontvankelijkverklaring leidt.⁶ ■

Noten

- 1 Sectoren civiel, niet sectoren kanton.
- 2 Voor ná 1 januari 2002 gewezen kantonrechtersonnissen zijn de rechtbanken niet meer de appelrechter, maar de gerechtshoven.
- 3 Of een verjaringstermijn, hoewel dan art. 3:316 lid 2 BW ook uitkomst kan bieden.
- 4 Art. 2 Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders.
- 5 HR 15 december 2000, *NJ* 2002, 33, rov. 3.3 en 3.4 en HR 12 januari 2001, *NJ* 2002, 34, rov. 3.3 en 3.4 m.nt. HJS.
- 6 Zie onder meer HR 17 december 1982, *NJ* 1984, 59, rov. 4 m.nt. WHH en HR 17 september 1993, *NJ* 1993, 741, rov. 3.2. In laatstgenoemde zaak was het herstelexploot op een termijn van vijftien dagen na de oorspronkelijk aangezegde rechtsdag uitgebracht, hetgeen leidde tot niet-ontvankelijkverklaring van appellat in diens hoger beroep.

DE DEBATA

‘Als je het anders wilt, moet je het gewoon anders doen’

Het adagium *Virtus nobilem est* is vervangen door een nieuw devies: *vrije tijd adelt!* Maar geldt dat ook voor de advocatuur en de rechterlijke macht? Over de zoektocht naar het evenwicht tussen werk en vrije tijd.

Martine Goosens
freelance journalist

Mr. Jannie Hommes (47) is zelfstandig gevestigd in Charlois, Rotterdam, gespecialiseerd in sociale zekerheid en letstelschadezaken, dat laatste met name voor slachtoffers van seksueel misbruik. Hommes woont samen met Leo van Die (45), ook advocaat.

Zondagavond 20.30 uur. Hommes zit onderuitgezakt voor de televisie. ‘De zondagavond reserveren wij meestal voor elkaar. Ik vind het belangrijk dat we regelmatig tijd samen doorbrengen. We hebben allebei een druk bestaan, voor je het weet zie je elkaar nauwelijks. Leo leerde ik kennen op het advocatencollectief waar ik 14 jaar gewerkt heb. De karige vergoeding in de sociale advocatuur gaf discussie in de maatschappij – moesten we nu commerciëler of niet? – en leidde er uiteindelijk toe dat ik met twee van de acht advocaten overbleef. Dat gebeurde precies in de periode nadat mijn zwaar demente moeder was overleden. Omdat ze op de wachtlijst stond voor een verpleeghuis heb ik twee jaar lang voor haar moeten zorgen. Ze deed gevaarlijke dingen thuis of doolde verward over straat. Omdat ze vlak bij kantoor woonde ging ik om de twee uur bij haar langs, even kijken of ze geen gekke dingen uithaalde. Tussendoor belden de burens om te zeggen dat ze toch weer buiten liep.

Die innerlijke strijd waar ik werkende vriendinnen met kinderen over hoorde maakte ik nu zelf mee. Zat ik net in een conclusie, moest ik weer op pad om mijn moeder te gaan zoeken. Uiteindelijk werkte ik nog maar drie korte dagen, de rest van de tijd zat ik bij haar. Nadat ze stierf ontbrak het mij aan energie om het collectief

opnieuw op te bouwen. Ik besloot er een jaartje tussenuit te gaan.

Vijfenvoertig was ik toen, een leeftijd waarop je stilstaat bij de vraag wat nu werkelijk belangrijk is in het leven. De langdurige en intensieve zorg voor mijn moeder was best zwaar, maar omdat zij zo veel liefde teruggaf realiseerde ik mij dat het leven meer biedt dan werken en maatschappelijk betrokken zijn. In die tijd hadden we ook een ‘weekendpleegkind’, een jongen van 8 die het thuis bij zijn moeder en jongere tweelingbroertjes niet al te best had en de weekenden bij ons was om tot rust te komen. Na twee jaar belandde hij in een soort loyaliteitscrisis waardoor hij intensieve therapie nodig bleek te hebben. De pleegzorgrelatie eindigde daardoor, het contact met hem ook. Dat werd in zijn belang geacht, maar makkelijk was het niet. Toch geldt voor ons allebei dat we nooit een ‘eigenkinderenwens’ gehad hebben. Zo rond de veertig kwam het moment waarop we er bewust voor gekozen hebben de kans op een kind definitief voorbij te laten gaan.

Na het sluiten van het advocatencollectief heb ik een jaar de tijd genomen om erachter te komen wat ik met de rest van mijn werkzame leven aanwilde. Al na een paar maanden kwam de energie terug en besloot ik dat ik advocaat wilde blijven. Ik heb hard moeten werken om het te worden. Mijn vader, die in de jaren zestig jaren met zijn kar langs de deur schoonmaakmiddelen verkocht, vond twee jaar hbs wel genoeg voor een meisje. Dus ging ik op 16-jarige leeftijd werken als typiste. Maar in de tijd van de dulle Mina’s werd ik als 23-jarige feministe

ILSA N S

Foto's: Peter van Breukelen

actief in de vrouwenbeweging. Demonstreren tegen de Abortuswet vond ik niet genoeg, vrouwendiscriminatie moest worden voorgelegd aan rechters. Terwijl ik full-time werkte als secretaresse bij een woningbouwvereniging haalde ik in de avonduren mijn vwo-diploma en ging ik in deeltijd rechten studeren. Negen jaar lang, vaak vier

avonden per week naar school. Op mijn 32e werd ik beëdigd. Eindelijk kon ik procederen over voor vrouwen discriminerende bepalingen in socialezekerheidswetgeving, geregeld met succes tot aan het Europese Hof. Door een tijdje niet te werken kwam ik erachter dat mijn motivatie voor het vak nog volop aanwezig was.

Deze keer wilde ik mijn werk kunnen inrichten zoals ik het zelf wilde, waarbij ik genoeg tijd over wilde hebben om van andere dingen te genieten. Dus huurde ik een kantoorpandje om de hoek, een monument uit 1812. De bovenste etage verhuurde ik aan het bedrijf van mijn twee buurvrouwen, die deskundigheid bevorderen op het gebied van drugshulpverlening. We werken nu soms samen, bijvoorbeeld als we Rotterdamse politieagenten trainen in het omgaan met huiselijk geweld.

Het advocatenwerk combineer ik met andere werkzaamheden. Zo heb ik in opdracht van het Clara Wichmann instituut de Zedenalmanak herschreven. Daar heb ik trouwens laatst minister Donner over benaderd. De uitgavenstop zou tot gevolg hebben dat de nieuwe teksten niet verschijnen. Nu zijn er Kamervragen over gesteld in de vaste Kamercommissie, ik hoop met het gewenste resultaat.

Toen ik begon als advocaat had ik ambities om hogerop te komen, nu wil ik ook vrij zijn om te kunnen doen wat ik verder nog belangrijk vind. Dat kan wandelen met de hond zijn, maar ook iets betekenen voor onze buurt. Advocaten kunnen soms zo zeuren over dat ze nergens aan toekomen, alleen maar hard werken en hun kinderen weinig zien. Werkende moeders hebben het misschien wel zwaarder, er wordt veel van ze verlangd en ze verwachten veel van zichzelf. Wat dat betreft heb ik misschien makkelijk praten. Maar bij veel advocaten spelen geld en status een rol. Uiteindelijk bepaal je zelf de prioriteiten. Dan maar wat minder rijk. Mijn motto is nu: Als je het anders wilt in je leven, moet je het gewoon anders doen! ■

De nieuwe klachtenregeling

De mensen geloven dat we niet deugen. We verdedigen roofmoordenaars die het hebben gedaan en laten ons betalen uit de buit. Of we gaan met vakantie van het geld dat we voor derden beheren. Of we worden curator en plunderen de boedel terwijl we de leveranciers hun goederen niet teruggeven (onder eigendomsvoorbehoud geleverd, maar niet te identificeren). Of we misdragen ons in de landspolitiek uit behoefte aan belangstelling. Of we verkwanselen de belangen van onze cliënten door lekker te procederen voor de omzet. En niemand die er wat aan doet.

Toch wel: de Orde doet er wat aan. Verordening na verordening wordt afgekondigd, waarborgen en maatregelen, heel verantwoord en terecht. Nu zijn we dus alert op zwart geld, we houden ons voor ogen dat schikken beter is dan procederen, we hebben een derdenrekening met twee handtekeningen, onze boekhouding is op orde, op vragen van publiciteitsmedia antwoorden we zorgvuldig, we dienen altijd maar één belang. Maar al is het nog zo veilig op straat, het gevoel van onveiligheid blijft, bij wijze van spreken.

Dus de Orde stelt een nieuwe maatregel voor, die is gericht op het bewerkstelligen van een kwaliteitsverbetering die tot uitdrukking moet komen in een grotere tevredenheid over de afhandeling van klachten, het verbeteren van het imago van de advocatuur en het verlichten van de taak van de deken en de Raden van toezicht (notitie van de Algemene Raad aan het College van Afgevaardigden van 18 september 2002).

De maatregel is op de laatste collegevergadering niet in stemming gebracht maar als hij erdoor komt zouden alle kantoren verplicht zijn een klachtenfunctionaris aan te stellen. Het mag een advocaat zijn of iemand anders, en die gaat proberen er samen met de klager uit te komen als dat de beklagde advocaat zelf niet is gelukt. Dat is goed voor het imago van de advocatuur, want we zijn en blijven schurken en nu is er tenminste een functionaris om daar over te klagen.

Reactie op 'Het regelen van gedrag'

(Column Joost Beversluis, *Advocatenblad* 2002-18, p. 786)

Repliek van een leek

Joost Beversluis schrijft over 'gedragsregels voor advocaten, die hun oorsprong hebben in een tijd toen een voorkomen *tiré a quatre épingles* en nadrukkelijke beleefdheid, gekamde haren en een zwart pak binnen de balie troef waren, maar civiele procedures gevoerd werden op een manier die nu gekenschetst zouden worden als institutioneel geweld.'

Beeldend en met verve geeft Beversluis aan dat het vroeger met de burgerlijke rechtsvordering zo slecht gesteld was, dat 'de Stichting Advocadur, indien toen existent, niet geweten zou hebben welke Augiasstal het eerst binnen te gaan'. Pure winst is dat de columnist ons belangeloze, ideële werk, dat we niet of nauwelijks aankunnen, in nota bene het *Advocatenblad* vereenzelvigt met het uitmesten van juridische stallen. Daarmee zegt hij namelijk iets over onze existentie nu.

Als je het mij vraagt weet zo'n beetje iedereen dat je kunt klagen bij de deken. Weet iemand het niet, dan is het eenvoudig uit te leggen: heb je wat te klagen, dan ga je naar de deken. Liever niet natuurlijk, een klachtenprocedure kost tijd en geld en zorgen en prestige en je hebt er niets aan, dus als het even kan probeer je het te voorkomen, maar lukt dat niet: de deken. Ik heb nooit klachten gehoord over de klachtenprocedure bij de deken, 'de deken' klinkt degelijk en gezaghebbend, en dat is hij ook. Waren er mensen die vonden dat je bij de deken niet goed kunt klagen? Als ik ooit eens moet klagen over mijn advocaat, dan ga ik naar de deken. En als die deken me dan vertelt: jij moet eerst naar de klachtenfunctionaris, dan zou ik pas echt kwaad worden.

Het lijkt de voornaamste taak van de klachtenfunctionaris om klagers af te houden van de deken, zoals een goede secretaresse cliënten afhoudt van een slechte advocaat. Het imago van de advocatuur wordt door het invoeren van een verplichte klachtenfunctionaris dan ook niet verbeterd maar verslechterd.

Dus waarom nou weer deze verordening waarvan de ene helft van de bepalingen vanzelf spreekt en de andere helft niet wenselijk is? Waarom alle advocaten van hun werk houden met deze flauwekul? Niet om de kwaliteit of het imago te verbeteren, uitsluitend om die derde reden genoemd in de notitie die ik hierboven heb geciteerd. Maar als de deken en de Raden van toezicht hun taak zwaar valt, moeten we ons afvragen hoe dat komt en hoe ze kunnen worden gesteund, en niet links mooie praat verkopen over kwaliteit en imago en rechts de kantoren opzadelen met weer een verordening.

(C.L.B. Lewin, *advocaat te Hardinxveld-Giessendam*)

Maar zijn vergelijking met vroeger en zijn spitse woorden over de huidige 'doelgerichte regels, de deformalisering van burgerlijke rechtsvordering, de gedragsregels voor advocaten en de wet die dienstbaar is aan een rechtvaardige uitkomst', suggereren dat het nu wel goed zit met de burgerlijke rechtsvordering. Daarom is waakzaamheid geboden. Daarbij zijn vragen uit de praktijk op hun plaats.

Immers, wat schiet de man die door het ondermaatse werk van zijn advocaat zijn twee kinderen kwijtraakt aan zijn overspelige vrouw en haar en nota bene zijn vriend op met wetten, gedragsregels, ereregels of met 'het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering van vóór de Lex Hartogh' als hij geen andere advocaat vindt die een vordering voor hem wil instellen? Wat heeft die man er aan, die ten onrechte vier maanden in voorarrest zit wegens verdenking van ontucht met kinderen, omdat zijn advocaat er niet in slaagt om

de meest evidente, onlastende gegevens voor de rechter te laten spreken? Wat zijn de voordelen voor een stichting wiens goede naam en eer wordt aangetast door advocaten, journalisten of onlangs door een rechter, als zij geen advocaat vindt om die aantasting recht te zetten?

Wat is de winst van de door Beversluis bezongen huidige burgerlijke rechtsvordering voor al die slachtoffers van een advocaat, een advocaat-curator, een rechter, een R-C, een officier van Justitie, de Raad van State, de Raad voor Rechtsbijstand of van andere hoeders van hun recht, die geen advocaat/procureur vinden die hun juridisch letsel en hun schade ten overstaan van de onafhankelijke rechter wil laten spreken?

Prof. dr. A.F.M. Brenninkmeijer maakte zich al in 1994 publiekelijk zorgen over het feit dat de commerciële advocatuur in toenemende mate voor vele mensen de toegang tot de rechter verspert. De vorige deken van de Orde van Advocaten, mr. Von Schmidt auf Altenstadt stak zijn zorgen over de gevolgen van de toenemende commercialisering van sommige advocaten niet onder stoelen of

banken. De ex-advocaat/strafpleiter mr. G. Bovens beschrijft in de *Volkscrant* (10 september 2000) tot nu toe onweersproken dat 'sommige confraters/toegewezen advocaten hun cliënt een kwartier voor de zitting, waarop over hun vrijheidsbeneming geoordeeld dient te worden, voor de eerste keer zien'. Prof. A.Q.C. Tak maakte zeer recent zijn verontrusting over de Raad van State openbaar.

Het is een misstand dat de Orde geen code opstelt die het gewenste gedrag van advocaten daadwerkelijk regelt, geen orde op zaken stelt, haar ogen voor verontrustende feiten sluit en in haar lijfblad keer op keer belijdenis aflegt van haar kwaliteit in plaats van die onder ogen te zien en te waarborgen.

Prof. J. Leijten schreef: 'Recht komt tot bloei door spraak en tegenspraak.' Het wachten is dus op tegenspraak.

(H.H. Teernstra, free-lance journalist en lid van de stichting *Advocadur en de stichting uitgeverij Jurilet*.)

In het nieuws

Nederlandse criminele netwerken sterk grensoverschrijdend

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) heeft 9 oktober jl. de resultaten van het onderzoek naar de georganiseerde misdaad in Nederland naar de Tweede Kamer gestuurd. Uit het onderzoeksrapport *Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Tweede rapportage op basis van de WODC-monitor* blijkt dat de georganiseerde misdaad zich vooral kenmerkt door grensoverschrijdend personen-, geld- en goederenverkeer. Het rapport neemt de wisselwerking tussen criminele samenwerkingsverbanden en politie, justitie en douane uitgebreid onder de loep. Daarnaast behandelt het rapport de informele geldstromen en de wijze waarop criminelen het misdaadgeld besteden.

Minister Donner van Justitie ziet in de WODC-monitor een belangrijk instrument om de capaciteit bij politie en justitie op een verantwoorde en effectieve manier in te gebruiken. De onderzoekers menen dat de overheid de aandacht moet richten op de bestaande handelslijnen in de georganiseerde criminaliteit. Ter ondersteuning van de opsporing is ook een logistieke analyse van de werkwijze van de criminele netwerken nodig. Verder komt de vervalsing van documenten nog te veel voor, daarom is er meer aandacht gewenst voor de uitgifte en certificering van officiële papieren.

Frans getreuzel afgestraft

Het Europese Hof van Justitie heeft de Franse regering bestraft voor het feit dat ze nog steeds beperkingen oplegt aan advocaten die afkomstig zijn uit een EU-land en in Frankrijk hun beroep willen uitoefenen. Frankrijk draait op voor de kosten van het proces en moet de Vestigingsrichtlijn uitvoeren, deze had al sinds maart 2000 van kracht moeten zijn. De Franse regering zegt dat in maart dit jaar hiervoor een wet aangenomen zou worden, maar dat de verkiezingen roet in het eten gooiden. Het Europese Hof van Justitie vindt dat geen legitiem excuus.

Illegale prostitutie vaak vrijuit

Uit de eergisteren verschenen evaluatie van de opheffing van het bordeelverbod, uitgevoerd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), blijkt dat de politie te veel tijd kwijt is aan de controle van de legale seksbranche. Hierdoor gaan veel illegale bedrijven vrijuit. Deze bedrijven zitten vooral in gemeenten waar onvoldoende controle is, bijvoorbeeld door een achterstand in het verlenen van vergunningen. De illegale prostitutie verplaatst zich naar deze gemeenten, maar volgens de WODC is er geen sprake van een massale trek naar de illegale sector. Dat de Arbeidsinspectie en de Belastingdienst nog steeds geen beleid voor prostituees hebben, keurt het WODC af. De Tweede Kamer nam het rapport woensdag in ontvangst.

Uitbreiding bevoegdheden politie bij huiselijk geweld

De politie moet meer bevoegdheden krijgen om een geweldpleger uit huis te plaatsen en een contactverbod te kunnen opleggen. Hiervoor zou ook een civielrechtelijke en eventueel een strafrechtelijke mogelijkheid moeten zijn. Dit is de conclusie uit een onderzoek dat het ministerie van Justitie heeft laten verrichten naar de juridische mogelijkheden om slachtoffers van huiselijk geweld beter te kunnen beschermen. In twaalf Europese landen is dat al mogelijk. Het Verwey-Jonker Instituut, het Clara Wichmann Instituut en de Katholieke Universiteit van Nijmegen hebben de wet en rechtspraak van Duitsland en Oostenrijk vergeleken met die van Nederland.

Meer scheidingen

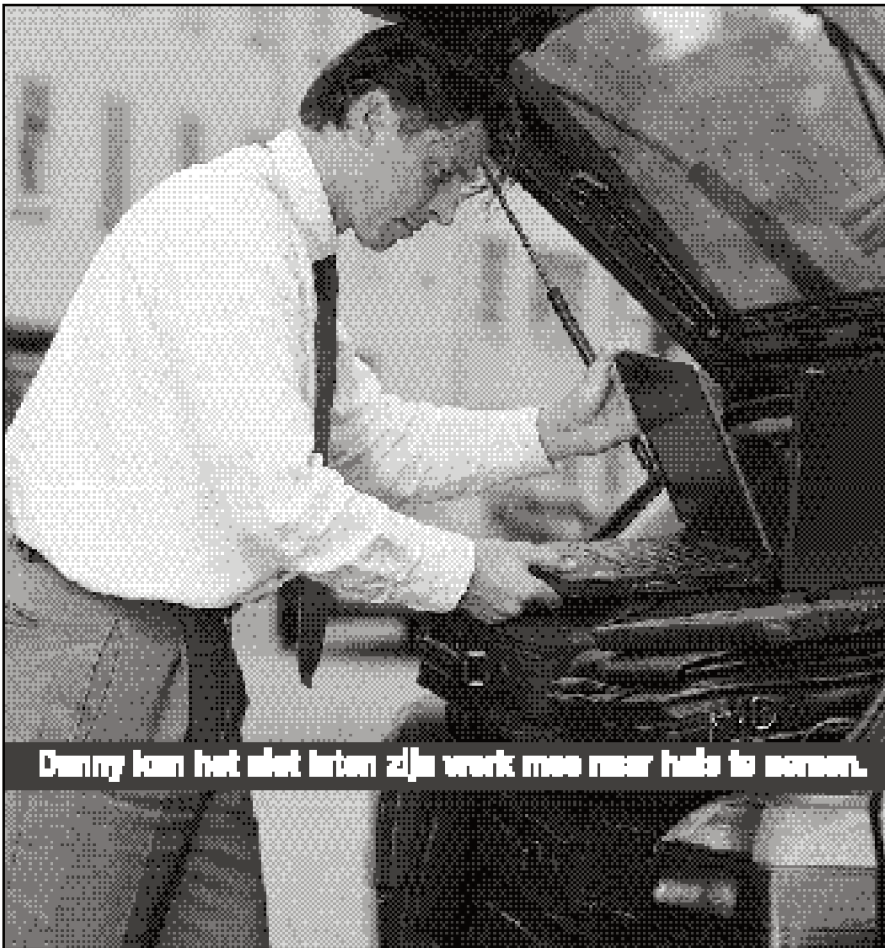
In 2001 is het aantal scheidingsprocedures (36.900) met vijf procent gestegen ten opzichte van 1999. Dit is de eerste stijging sinds jaren, blijkt uit cijfers van het CBS.

Zittingen op zaterdag

De proefballon doet het niet alleen goed op het Binnenhof. Plaatsvervangend korpschef L.C. Buijnink van het politiedistrict Kennemerland, waar de rechtbank Haarlem onder valt, liet zich afgelopen week ontvallen dat rechters (en dus ook advocaten!) wat hem betreft ook op zaterdag moeten werken. Daarmee zouden de werkachterstanden in het arrondissement, vooral opgelopen door het grote aantal bolletjesslikkers dat daar door de molen moet, kunnen worden weggewerkt.

Rechters lieten al afwijzende geluiden horen. 'Gelet op de huidige werkbelasting van mij en mijn collega's is het plan een stuk elastiek waar de rek toch al uit is. Alleen uitbreiding van mankracht helpt,' aldus vice-president Aardema van het gerechtshof Leeuwarden in het Nederlands Dagblad. A. van Delden, voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak, is eveneens sceptisch: 'Het enige concrete voordeel dat ik nu zie is dat het vervoer van criminelen makkelijker zal verlopen omdat er op zaterdag minder files zijn.' Toch gaat de Raad een kosten-batenanalyse maken.

(advertentie)

Omringt u met het meest ervaren zijn team meer fraude te voorkomen.

Fraude. Het is overal. Neem ook Dwing: Een veelvoorkomend type. Concurreren zo hart en nederig. Hoewel de bestuurende verantwoordelijkheid het vermoeden doet rijzen dat hij aansprakelijk was later bij persoonlijk betrokken geweest is bij de verloop van 'zijn' bedrijf.

Fraude? Schalke & Partners zoekt de oorzaken van fraude. Of helpt u het voorkomen. Gevoelige zaken als verzoeken van in- of externe dienst, oplichting, bedrijfsoplossing, productie-valsing, bedrieging, afpersing, dubieuze schades en onrechtmatig zakkenvullen. Ook u kunt er zwaar mee te maken krijgen. Maar ook voor screenings en security-audit is het goed het zaken voor het ontstaan te nemen. Schalke & Partners. discreet. Doortastend. Door de wet gevend.

Schalke & Partners bv

kenners voor fraudebestrijding en -preventie

NIET DE NIEUW OP DE FEITEN

info@schalke.nl T 078 622 11 44 www.schalke.com

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

Heerlijk, recepties bij nieuwe kantoren. Obligate hapjes op slappe crackers, chagrijnig kijkend cateringpersoneel dat zich de avances van al te hitsig geworden partners moet laten welgevalen, luidruchtige confrères en collega's. Handenwrijvend liep X tussen de resten bouwafval en losliggende tegels naar het nieuwe kantoorpand van Stoffels c.s. dat om zogenaamd marketingtechnische redenen was gevestigd in een treurig stemmend bedrijvenparkje. Van verre kwam hem reeds de lucht tegemoet van oud vet, de opmaat tot het op vergulde schalen serveren van ranzige dwergsnacks. Hij zou weer niet teleurgesteld worden in zijn verwachtingen, zoveel was wel duidelijk.

De ontvangst door de oudste partner was ronduit hartelijk. Na de receptie zou de goede man, naar verluidt geheel opgebrand, waarschijnlijk linea recta zijn bed moeten opzoeken, maar nu leidde hij het gezelschap, waaronder zichzelf en enige andere nieuwsgierigen, nog apetrots door het gebouw.

Het mooie was natuurlijk dat een receptie van een nieuw advocatenkantoor grote flauwekul was om de eenvoudige reden dat er hoeg-

naamd niets te zien viel. De terreur van de *clean desk policy* liet op zo'n dag zijn sporen wel na. Nergens een snipper papier of een slingerend dossier; wel overal prachtige bloemstukken en op elk bureau een voor de gelegenheid uit een bureaulade opgediept fotolijstje met de glimlachende smoelwerken van vrouw/man met kinderen.

Stoffels legde geheel overbodig uit dat er gekozen was voor strak gelijnd meubilair en dat de partners natuurlijk een kwaliteitje extra hadden mogen uitzoeken.

X verliet het gezelschap bij de derde kamer die er krek eender uitzag als de eerste en ging maar op eigen houtje op zoek naar de bibliotheek. Jaargangen *Advocatenblad* sierden tot zijn genoegen de wand, naar gevreesd moest worden grotendeels ongelezen opsmuk. Het was weer als vanouds.

Kijk, daar had je Bosman, receptietijger

van een uitstervend soort. Stond bulderend van het lachen confrères op de schouder te kloppen. Die moesten ze waarschijnlijk vanavond met drie man in een taxi duwen. X knikte –achteraf iets te snel – naar mr. Smeets. Tien jaar geleden een vrolijke krullenbol à la Denny Christian met Limburgs accent, maar de krullen hingen nu in vet-tige plukken over zijn voorhoofd en zijn embonpoint was niet te missen. Heerlijk om te zien wat een verlopen sujet het was geworden.

'He, leuk dat je gekomen bent,' klonk het uit de frisrode mond van de enige vrouwelijke partner voor wie X, zij het heimelijk, nog wel eens belangstelling had gekoesterd. 'Ik spreek je zo meteen wel.'

Hij knabbelde op een nootje en voelde ogen in zijn rug prikken. Toen hij zich omdraaide had hij het idee dat mr. Groenstra, gerespecteerd lid van de Raad van Toezicht, hem tamelijk vuil aankeek,

Ze gaven elkaar geen hand, zelfs een minzaam glimlachje kon er niet af. Zou wel te maken hebben met de beroepsfout die X hem recentelijk had aangewreven.

Na drie snacks van een werkelijk onweerstaanbaar aantrekkelijk meisje van de catering te hebben aangenomen vertrok hij weer. Dat gesprek met rozenmondje was er niet meer van gekomen. Hm, vooruit dan maar. Hij voelde een verkoudheid opkomen en bedacht wanhopig hoe hij zijn eigen binnenkort te houden receptie zo weinig mogelijk kon laten lijken op deze. ■

Orde-nieuws

Probleem bij de audit: voordeurdelers

Bij de vervolgaudit, die in 2004 gaat plaatsvinden, moet duidelijkheid komen over de vraag hoe om te gaan met advocaten-voordeurdelers. Dat bleek tijdens een bijeenkomst van auditors in Zeist op woensdag 2 oktober. Circa tachtig auditors waren daar bijeengekomen om te praten over hun ervaringen van het afgelopen jaar.

Verschillende sprekers waren het probleem tegengekomen: een groep advocaten die als eenheid naar buiten treedt, maar die in feite ieder voor zich opereren. Kan in een dergelijk geval worden volstaan met één audit, of moeten al die advocaten afzonderlijk onder de loep worden genomen? Dirk van de Lagemaat, adviseur van de Orde in het audit-traject, erkende het probleem en beloofde dat de ad-hocwerkgroep, die de Algemene Raad adviseert over het audit-traject, met nadere richtlijnen zal komen: 'Dit hoort niet op het bordje van de auditor te liggen,' aldus Van de Lagemaat.

Daan de Snoo, hoofd communicatie en rechtspraak van de Nederlandse Orde van Advocaten, maakte bekend dat bijna 1.350 kantoren het afgelopen jaar zijn getoetst. 'Dat is ongeveer wat we van tevoren hadden ingeschat. Een prachtig resultaat, en wij danken u dan ook voor uw inspanningen.' Wel is er een probleem met eenpitters, zei De Snoo. Ruim zevenhonderd van hen hebben zich niet gemeld voor de audit, terwijl ze zich wel bezighouden met toevoegingen.

Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur gelanceerd

Op de 50ste jaarvergadering op 27 september jl. heeft de Orde de Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur landelijk opengesteld. Kantoren kunnen op vrijwillige basis aan de regeling deelnemen.

De regeling voorziet in een interne klachtenopvang op de kantoren. Bij onoplosbaar gebleken geschillen kan een externe consumentvriendelijke instantie, de Geschillencommissie Advocatuur, worden benaderd. De commissie oordeelt over prijs-kwaliteitgeschillen, schadeclaims (tot maximaal 9.076 euro) en onbetaalde declaraties (op elk rechtsgebied en zonder plafond).

De regeling heeft drie jaar proefgedraaid in de arrondissementen Groningen, Leeuwarden, Assen, Zwolle, Den Bosch en Maastricht. Het experiment startte met 566 advocaten op 70 kantoren. Medio

Rechtshulporganisaties niet tevreden

Een begin, maar nog niet goed genoeg. Dat is een eerste reactie van de bij de gefinancierde rechtshulp betrokken organisaties op de door minister Donner van Justitie aangekondigde verhoging van de toevoegingsvergoeding met 7 euro naar in totaal 94 euro per punt. De bewindsman deed die toezegging tijdens de 50ste jaarvergadering van de Orde, vrijdag 27 september. Dinsdagochtend 1 oktober waren de rechtshulporganisaties bijeen ten kantore van de Nederlandse Orde van Advocaten.

Volgens de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland, de Vereniging Sociale Advocatuur Amsterdam, de Vereniging Rechtshulp-organisaties Nederland en de Vereniging voor

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 - 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 - 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 - 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 - 335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad, brochures et cetera	070 - 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 - 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

Er bestaat kennelijk soms vrees voor de blik in de organisatorische keuken, niet alleen bij eenpitters, maar ook bij andere kantoren. De verzamelde auditors hadden verschillende ervaringen op dit punt. 'Bij één kantoor ontmoette ik veel weerstand. Die vonden het allemaal bureaucratistisch gehannes. Andere kantoren waren positiever. Die zagen in de audit een goede gelegenheid om de eigen organisatie eens tegen het licht te houden,' aldus een spreker. Een ander: 'Sommige kantoren waren zeer terughoudend. Ze wisten vaak niet precies wat hun te wachten stond.'

Overigens bleek tijdens de bijeenkomst dat auditors niet alle toetsingscriteria uit de audit eenduidig uitleggen. Zo werd hen de vraag voorgelegd hoe om te gaan met een kantoor dat geen urenregistratie bijhoudt bij toegevoegde zaken. Dertig procent achtte dat een 'verbeterpunt', eveneens dertig procent was van mening dat in die gevallen kan worden volstaan met een aanbeveling en veertig procent meende dat kantoren inderdaad geen urenregistratie hoeven bij te houden. Ook ten aanzien van deze verschillen van inzicht zal de werkgroep met nadere richtlijnen komen, aldus Van de Lagemaat.

september 2002 namen 920 advocaten op circa 160 kantoren deel aan de regeling.

Deelnemende kantoren zijn tevreden over regeling. Uit een evaluatie is gebleken dat 80% van de klachten door de kantoren zelf kan worden afgewikkeld.

Heeft u vragen over de Geschillencommissie Advocatuur, dan kunt u zich rechtstreeks wenden tot de secretaris van de commissie (tel. 070-310 53 61, g.vleming@sgc.nl). Informatie over de Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur kunt u inwinnen bij de afdeling Rechtspraak van de Orde (tel. 070-335 35 73, l.vossenber@advocatenorde.nl)

Rechtshulp blijft de toevoegingsvergoeding nog altijd achter bij wat die zou moeten zijn (100 euro per punt). Bovendien, stellen de organisaties, moet er absoluut wat gebeuren aan de administratieve last die gepaard gaat met het doen van toevoegingen. Ook maken de verenigingen zich ernstig zorgen over de positie van de rechtzoekenden, nu de eigen bijdrage en de griffierechten worden verhoogd.

Begin november zullen de verenigingen en de Orde een gezamenlijk standpunt innemen. Dat standpunt zal per brief aan de minister en de leden van de Tweede Kamer kenbaar worden gemaakt. Rond die tijd begint ook de begrotingsbehandeling van het ministerie van Justitie in het parlement.

Agenda

Professor mr. T.J. Dorhout Mees-prijs

Auteurs met een recent geschrift op het gebied van het verzekeringsrecht – waarbij vooral wordt gedacht aan, eventueel nader bewerkte, juridische scripties – kunnen meedingen naar de Dorhout Mees-prijs. De voorwaarden voor deelneming zijn verkrijgbaar bij de secretaris van de Vereniging voor Verzekeringswetenschap, prof. Mr. J.G.C. Kamphuisen, postbus 1507, 3000 BM, Rotterdam. Telefoon: 010-217 20 00. Het werkstuk, dat niet meer mag omvatten dan veertig pagina's A4 met anderhalve regelafstand, moet vóór 15 januari 2003 aan de secretaris worden ingezonden. De mede door het Verbond van Verzekeraars in Nederland ter beschikking gestelde prijs bedraagt 1.500 euro.

Advocaten-belastingkundigen

Op vrijdag 22 november wordt een openbare vergadering gehouden van de Nederlandse Vereniging Van Advocaten-belastingkundigen in Sociëteit de Witte, Plein 24 in Den Haag. Als spreker zal optreden mr. T. Groeneveld, advocaat-generaal bij de Hoge Raad. Hij zal een inleiding verzorgen over de invoering van een tweede feitelijke instantie in fiscale procedures. De bijeenkomst begint om 16.00 uur, met aansluitend een borrel. U kunt zich aanmelden bij mr. R. IJzerman, secretaris van de NVAB, postbus 11756, 2502 AT, Den Haag.

Jonge Baliecongres

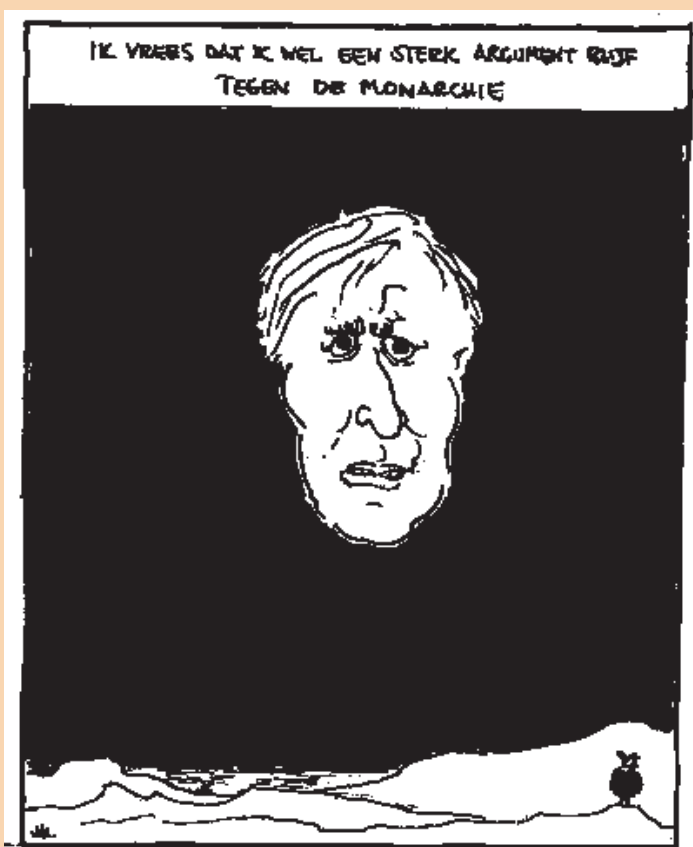
Op 7 en 8 november vindt in Groningen het Jonge Baliecongres 2002 plaats. Sprekers zijn onder andere algemeen deken mr. M. Guensberg, professor mr. J. Lokin, professor mr. L. Quant en professor mr. H. Groen. 's Avonds is er diner, cabaret en feest. De volgende ochtend discussiëren ervaren advocaten onder leiding van J. Jansen van Galen over het advocatenvak. Meer informatie: www.jongebaliecongres.nl of via telefoonnummer 0172-492 817.

Procederen bij de kantonrechter

Op vrijdag 6 december organiseert Kluwer Opleidingen de praktijkdag Procederen bij de kantonrechter. Sprekers zetten de verscheidene procedures op een rij: de bodem-/rolprocedure, het kortgeding en de ontbindingsprocedure worden plenair behandeld. 's Middags zijn er workshops over arbeidsgeschillen, huurzaken of incassoprocedures. Het inschrijfgeld bedraagt 525 euro, koffie, thee en lunch inbegrepen. Voor meer informatie, zie juridisch@kluwer.nl

Repressieve handhaving NMa

Elsevier Congressen organiseert in samenwerking met de redactie van Markt & Mededinging op woensdag 20 november in het Crowne Plaza Promenade Hotel in Den Haag de najaarsconferentie 'Repressieve handhaving door de NMa'. Onderwerpen: de handhavingsbevoegdheden van de NMa, de repressieve handhaving ten opzichte van kartels en praktische problemen bij het kartelonderzoek in Nederland. Kosten 495 euro exclusief BTW. Inlichtingen: Trisha de Jonge (organisatorisch) 070-441 57 20, L. de Jongh (inhoudelijk) 070-441 57 67.

VAN DE ORDE

Uitspraken Geschillencommissie

GESCHILLENCOMMISSIE
ADVOCATEN

De uitspraak is bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam; sommige details zijn weggelaten en andere gewijzigd, evenals her en der enige uitweidingen – in het bijzonder waar het gaat om het weergeven van het standpunt van de cliënt of de advocaat – zijn weggelaten.

Bindend advies Geschillencommissie Advocatuur d.d. 13 maart 2002

(mrs. Van der Aa, Barge-Coebergh en Kin)

Van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat mag worden verwacht dat hij zijn cliënten voldoende adviseert en wijst op de risico's die in casu aan een procedure in kort geding verbonden waren. De omstandigheden van het geval, met inbegrip van een aanbod van de advocaat om tegen een sterk gereduceerd tarief een bodemprocedure te voeren, geven aanleiding om aan de advocaat 50% van zijn honorariumaanspraak te ontzeggen.

Onderwerp van het geschil

De advocaat verleent rechtsbijstand in verband met de koop van een woonhuis. Er is sprake van gebreken aan het geleverde en de verkoper zou aan de makelaar van de cliënten toezeggingen hebben gedaan die niet worden nagekomen. Op advies van de advocaat wordt door een deskundige een bouwkundig rapport vervaardigd en er wordt een kort geding gevoerd tot nakoming, dat wordt verloren.

Cliënten stellen zich op het standpunt dat het rapport van de deskundige te weinig steun bood voor het voeren van een procedure in kort geding zodat zij anders geadviseerd hadden behoren te worden. De advocaat stelt daartegenover dat hij zijn cliënten schriftelijk op de mogelijkheid van een bodemprocedure heeft gewezen maar de cliënten nadien expliciet te kennen hebben gegeven dat het kort geding zou moeten worden doorgezet.

De cliënten beklagen zich er voorts over dat op aanraden van de advocaat hun makelaar gevraagd was bij het kort geding aanwezig te zijn, om mogelijk als getuige iets te verklaren, maar dat de President van de rechtbank de makelaar niet toestond een verklaring af te leggen.

De advocaat heeft aangeboden een bodemprocedure te voeren tegen een vast honorarium dat overeenkomt met vier werkuren. Dat voorstel hebben cliënten afgewezen omdat zij uit het vonnis in kort geding opmaken dat een bodemprocedure weinig kans van slagen heeft en omdat hun positie inmiddels door handelen van de wederpartij verzwakt is.

De advocaat heeft in totaal € 6.868,06 gedeclareerd waarvan € 5.934,98 onbetaald is gebleven. Het laatste bedrag wordt overeenkomstig het Reglement van de Commissie in depot gestort.

Beoordeling van het geschil

De advocaat heeft cliënten aanvankelijk zowel mondeling als schriftelijk een palet van mogelijkheden voorgehouden over te volgen rechtsingangen. De advocaat maakt in dit verband schriftelijk melding van een bodemprocedure, kort geding, voorlopig getuigenverhoor en beslag, maar in zijn brief van 9 januari 2001 ontbreekt opmerkelijk genoeg de mogelijkheid van een procedure op verkorte termijn.

Naar aanleiding van laatstgenoemde brief spreken partijen af dat voornog geen beslag zal worden gelegd en dat de advocaat zal aanvangen met het opstellen van een kortgedingdagvaarding. Cliënten laten intussen op advies van de advocaat een bouwkundig rapport opstellen over de gestelde gebreken aan de woning door een door de advocaat aanbevolen deskundige.

Na het uitbrengen van deze bouwkundige rapportage is bij cliënten twijfel gerezen over de gekozen rechtsingang van kort geding. De cliënten twijfelden gezien de bevindingen van deze deskundige aan de bij kort geding vereiste spoedeisendheid van de zaak. De Commissie stelt vast dat de advocaat in zijn brief van 9 maart 2001 de twijfels van cliënten bij de deskundigenrapportage onderkent, maar vervolgens nalaat een duidelijk advies te geven over de vervolgens te volgen procedure; te weten kort geding, bodemprocedure of een mogelijk andere procedure.

Uit hetgeen de cliënten ter zitting hebben gesteld over deze brief leidt de Commissie af dat het cliënten niet duidelijk is geworden dat op dat moment ook de advocaat nog een keuze bood tussen kort geding en een bodemprocedure. Blijkens de overgelegde telefoonnotitie van 12 maart 2001 hebben de cliënten de advocaat telefonisch laten weten te willen 'doorzetten' en verzocht om nader telefonisch contact. Niet is komen vast te staan dat dit laatste is gebeurd, waarop kennelijk de kortgedingprocedure is aangevangen.

De Commissie is gezien de hiervoor weergegeven gang van de zaken van oordeel dat voortschrijdend inzicht op z'n minst ertoe had moeten leiden dat de advocaat nader overleg met de cliënten had gepleegd over de bijzondere (bewijs)risico's van deze zaak in een kortgedingprocedure, gevolgd door een duidelijk advies over de te volgen procedure. Hetgeen de advocaat hierover in zijn brief van 9 maart 2001 en met name in de derde alinea heeft opgenomen, acht de Commissie in elk geval te vrijblijvend.

Ook het ontbreken c.q. uitblijven van mededelingen van de wederpartij op de stellingen van de cliënten dat ten tijde van de koop van hun woning bepaalde afspraken zouden zijn gemaakt, had de advocaat naar het oordeel van de Commissie aanleiding moeten geven de cliënten te informeren over bedoelde risico's en tot heroverweging of kort geding de meest aangewezen weg was. Dit laatste temeer omdat de kernvraag van de zaak was of en zo ja welke afspraken tussen partijen waren gemaakt omtrent de staat van (delen van) de woning.

Deze kernvraag had de advocaat na ontvangst van het bouwkundig rapport en het vernemen van de door de cliënten geuite twijfels omtrent de bruikbaarheid daarvan, naar het oordeel van de Commissie ertoe moeten brengen de cliënten te adviseren een voorlopig getuigenverhoor te houden dan wel een bodemprocedure op te starten.

Het vorenstaande overziend komt de Commissie tot het oordeel dat de advocaat niet heeft gehandeld zoals verwacht mag worden van een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat, in die zin dat hij de cliënten lopende de zaak niet voldoende heeft geadviseerd c.q. gewezen op de risico's die aan een kortgedingprocedure zijn verbonden. Anderzijds overweegt de Commissie dat de cliënten hebben nagelaten te pogen hun schade te beperken door niet in te gaan op het aanbod van de advocaat om tegen een sterk gereduceerd tarief alsnog een bodemprocedure te voeren.

In het hiervoor overwogene ziet de Commissie aanleiding het nog openstaande deel van de declaratie naar redelijkheid en billijkheid te verminderen tot 50%.

Op grond van het voorgaande is de Commissie van oordeel dat de klacht ten dele gegrond is en dat als volgt dient te worden beslist.

Beslissing

De Commissie vermindert de declaratie(s) die de advocaat voor het verrichten van zijn diensten bij de cliënten in rekening heeft gebracht in die zin dat 50% van het nog openstaande deel zijnde € 2.967,49 als niet-verschuldigd wordt aangemerkt.

Bovendien dient de advocaat overeenkomstig het reglement van de Commissie een bedrag van € 90,76 aan de cliënten te vergoeden ter zake van de administratiekosten.

Overeenkomstig het reglement van de Commissie is de advocaat aan de Commissie als bijdrage in de behandelingskosten van het geschil een bedrag verschuldigd van € 115,-.

Met inachtneming van het bovenstaande wordt het depotbedrag als volgt verrekend. Aan de cliënten wordt een bedrag van € 3.058,25 (zijnde 50 % van € 5.934,98 + € 90,76 aan administratiekosten) gerestitueerd. Aan de advocaat wordt een bedrag van € 2.761,73 (zijnde 50 % van € 5.934,98 minus € 90,76 en € 115,-) overgemaakt. Het restant van € 115,- verblijft aan de Commissie.

De Commissie wijst het meer of anders verlangde af.

Aldus beslist op 13 maart 2002 door de Geschillencommissie Advocatuur bestaande uit de heer mr. B.G.L. van der Aa, mevrouw mr. C.A.A.M. Barge-Coebergh en de heer mr. J.B.A.C.M. Kin, leden, waarbij mevrouw mr. G.A. Vleming als secretaris fungeerde.

Noot

De Commissie maakt in wezen aan de advocaat het verwijt dat hij een betrekkelijk kansloos kort geding heeft gevoerd, althans dat hij de risico's van die procedure onvoldoende aan zijn cliënten heeft voorgehouden. Gegeven dat uitgangspunt wringt het een beetje, wanneer de Commissie vervolgens in de overweging betreft dat de cliënten het aanbod van de advocaat om de bodemprocedure tegen een sterk verminderd tarief te voeren hadden moeten accepteren. Niet alleen dat de cliënten kennelijk zelf niets meer zagen in zo'n bodemprocedure, is het ook voorstelbaar dat zij er weinig voor voelen om de advocaat, over wie zij ontevreden zijn, een nieuwe opdracht te geven.

Belangrijker dan de motivering van iets wat toch wel wat wegheeft van een Salomonsoordeel, is natuurlijk de vaststelling dat het advies in schriftelijke vorm voorhanden had moeten zijn. Een brief maakt het voor de cliënten beter mogelijk om tot een goede beslissing te komen. Dat de advocaat zich daarmee ook beter indekt tegen verwijten achteraf is meegenomen.

(GJK)

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Arbeidsrecht

Het eerste en tweede ziektejaar***

datum: 25 november 2002, 28 november 2002, 09.45-17.15 uur
docenten: mr. R. van de Water, mr. P. Burger
plaats: Utrecht
punten: 12
prijs: € 630
OSR Juridische Opleidingen,
tel. 030-2315314

Praktijkmiddag Arbeidsrecht***

datum: 27 november 2002, 14.00-17.15 uur
docenten: mr. W.J.J. Wetzels, mr. D.J.B. de Wolff, mr. M.J.G.M. Lamers
plaats: Amsterdam
punten: 2
prijs: € 350 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789961

Fiscaal Recht

Herziening regime fiscale eenheid****

datum: 12 december 2002, 09.00-16.45 uur
docenten: prof. dr. mr. G.W.J.M. Kampschoer RA, mr. drs. S.A.W.J. Strik, drs. W. Brink, dr. C.L. van Lindonk
plaats: Amersfoort
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789684

Gezondheidsrecht

Highlights Gezondheidsrecht***

datum: 3 december 2002, 10.00-17.00 uur
docenten: prof. mr. J. Legemaate, mr. W.K. Bischoff, mr. J.J. van Uchelen, mr. P.N. van Regteren Altena
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-648351

Huurrecht

Studiedag Nieuw Huurrecht***

datum: 10 december 2002, 10.00-17.00 uur
docenten:

VAN DE ORDE

jhr. mr. J.L.R.A. Huydecoper,
mr. A.D. Flesseman,
mr. E.E. de Wijkerslooth-Vinke
plaats: Amsterdam
punten: 5
prijs: € 550, exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-648351

Intellectuele Eigendom

5^e Benelux Merkendag***
datum: 22 november 2002,
09.30-16.30 uur
docenten: mr. K. Limpberg,
mr. Ch. Morel, mr. P.L. Reesemap,
mr. H.J.M. Harmeling,
mr. T.M. Snoep, mr. P. Glazener
plaats: Rotterdam
punten: 4
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789968

De nieuwste ontwikkelingen op het gebied van Auteursrecht***
datum: 29 november 2002,
09.15-16.45 uur
docenten: prof. mr. A.A. Quaedvlieg, mr. C.B. van der Net,
mr. R.A.E. Stuyt,
mr. Chr.A. Alberdingk Thijm,
mr. K.J. Koelman, mr. G.J. Heevel,
mr. B.N. Westerbrink
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789968

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten (basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I (redelijke basiskennis vereist)
- **** Verdieping II (gedegen basiskennis vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Ondernemingsrecht

Aansprakelijkheid bestuurders, commissarissen en moedervennootschappen*
datum: 3 december 2002,
09.15-17.00 uur
docenten:
mr. M.H.J. van Maanen,
prof. mr. H. Beckman,
mr. A. van Hees,
mr. M.L. Lennarts,
prof. mr. J.B. Wezeman
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789968

Het opstellen van commerciële contracten***
datum: 13 november 2002,
14 november 2002,
09.00-17.00 uur
docenten: mr. A.E. Driessen,
mr. P.M. Vos, mr. J.M. Voorberg,
R.J.J.M. van Ommeren,
prof. mr. W.J. Slagter,
mr. M.J.G.P. Kaplan
plaats: Rotterdam
punten: 11
prijs: € 1.399 exclusief BTW
Euroforum, tel. 040-2974851

Highlights Financiering & Zekerheden***

datum: 11 december 2002,
09.30-17.00 uur
docenten: mr. N.E.D. Faber,
prof. mr. R.D. Vriesendorp,
prof. mr. A.I.M. van Mierlo,
mr. E. Loesberg
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: € 550 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647682

Verdiepingscursus Bedrijfsoverdracht***

datum: 14 november 2002,
09.30-17.00 uur
docenten: drs. P.H.M. Ceelen FB,
mr. ing. H.J. van den Kerkhof FB
plaats: Soestduinen
punten: 5

prijs: € 650 exclusief BTW
Kluwer Opleidingen,
tel. 0570-647172

Ruimtelijke-ordeningsrecht en milieurecht

Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn***
datum: 26 november 2002,
12.45-17.00 uur
docenten:
ir. V.W.M.M. Ampt-Rixsen,
mr. J. Veltman, mr. A.A. Freriks
plaats: Amsterdam
punten: 3
prijs: € 365 exclusief BTW
Vermande Studiedagen,
tel. 070-3789470

Straf(proces)recht

Actualiteiten Straf(proces)recht*
datum: 6 november 2002,
16.00-18.00 uur
docenten: mr. J. Boksem,
mr. T. van der Goot
plaats: Leeuwarden
punten: 2
prijs: € 40 inclusief BTW
Anker & Anker, 058-2442500

Actualiteiten Straf(proces)recht*
datum: 11 december 2002,
16.00-18.00 uur
docenten: mr. J. Boksem,
mr. T. van der Goot
plaats: Leeuwarden
punten: 2
prijs: € 40 inclusief BTW
Anker & Anker, 058-2442500

Verbintenissen- en contractenrecht

Algemene voorwaarden opstellen & beoordelen*
datum: 27 november 2002,
14.30-18.00 uur
docenten: prof. mr. M.H. Wissink
plaats: Assen
punten: 3
prijs: € 235
Juridisch Contractonderwijs,
tel. 050-3635748

Gesprekstechnieken

Socratische Gespreksmethode voor Juristen**
datum: 11 december 2002,
15.00-18.00 uur
docenten: dr. J. Kessels
plaats: Amsterdam
punten: 2
prijs: € 140 geen BTW
PAO Vrije Universiteit
Amsterdam, tel. 020-4446206

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Ahmad, mr. A.A., Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 020-6267949

Alberts, mr. C.J., Vendelier 4 (3905 PA) postbus 237 (3900 AE) Veenendaal, tel. 0318-559300, fax 0318-559301, e-mail calberts@blomadadvocaten.nl

Bakker, mr. S.M., Displayweg 1 (3821 BT) postbus 735 (3800 AS) Amersfoort, tel. 033-4507686, fax 033-4507445, e-mail s.bakker@veh.nl

Bekkering, mw. mr. N.P., Stadhuisplein 4 (5611 EM) postbus 6019 (5600 HA) Eindhoven, tel. 040-66970768, fax 040-2970774, e-mail nbekkering@akd.nl

Berloo, mr. K. van, Maliebaan 5 (3581 CA) postbus 23 (3500 AA) Utrecht, tel. 030-2322218, fax 030-2322722, e-mail info@elderemans-geerts.nl

Blom, mw. mr. F.K.H., Van Lawick van Pabstlaan 10 (3453 RB) postbus 246 (3454 ZL) De Meern, tel. 030-6661765, fax 030-6661049, e-mail blom@booijenpartners.nl

Braak, mr. J.E., Het Spoor 64 (3994 AL) postbus 346 (3990 GC) Houten, tel. 030-6353432, fax 030-6350332, e-mail advomaat@worldonline.nl

Bruijn, mw. mr. B.K. de, Plompetorengracht 21 (3512 CB) postbus 211 (3500 AE) Utrecht, tel. 030-2380799, fax 030-2341197, e-mail b.debruijn@meestersinhrecht.nl

Flantua, mr. R.J.J., Spinhuiswal 2 (5211 JG) postbus 1308 (5200 BJ) Den Bosch, tel. 073-6158800, fax 073-6158809, e-mail r.flantua@sra.rechtsbijstand.net

Gels, mw. mr. L.C.M.C., Wilhelminalpark 45 (3581 NL) postbus 14138 (3508 SE) Utrecht, tel. 030-2512171, fax 030-2510414, e-mail lgels@aa-advocaten.nl

Hoekman, mr. M., Stokdijkkade 19 (2671 GX) postbus 185 (2670 AD) Naaldwijk, tel. 0174-638800, fax 0174-638801, e-mail martijn.hoekman@dvdadvocaten.nl

Huljbers, mr. M.W., Servaas Bolwerk 14 (3512 NK) postbus 14011 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2322014, fax 030-2322428, e-mail mail@botsvanravenhorst.nl

Karagan, mw. mr. S., Stationsplein 6 (3901 ES) postbus 675 (3900 AR) Veenendaal, tel. 0318-522404, fax 0318-523474, e-mail info@boersadvocaten.nl

Kip, mw. mr. C.C., Vendelier 4 (3905 PA) postbus 237 (3900 AE) Veenendaal, tel. 0318-559300, fax 0318-559301, e-mail info@blomadadvocaten.nl

Lolargosain, mr. K.S., Museumlaan 2 (3581 HK) postbus 64 (3500 AB) Utrecht, tel. 030-2522577, fax 030-2523943, e-mail k.s.lolargosain@bartels-advocaten.nl

Marten, mw. mr. X.L., Loolaan 73 (7314 AH) postbus 10438 (7301 GK) Apeldoorn, tel. 055-5288788, fax 055-5288777, e-mail info@vvd.nl

Nhass, mw. mr. S., Nicolaas Beetsstraat 10 (3511 HE) postbus 2169 (3500 GD) Utrecht,

tel. 030-2333502, fax 030-2315674, e-mail s.nhass@deleon.nl

Quay-Berton, mw. mr. B.J. de, Europaweg 151 (2711 ER) postbus 3020 (2700 LA) Zoetermeer, tel. 079-3448181, fax 079-3427990

Stolwijk, mr. B.S., Ramstraat 31-33 (3581 HD) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2122800, fax 030-2520244, e-mail kbs@kbs.netlaw.nl

Swager, mw. mr. M.S., Stadhouderslaan 53 (3583 JD) postbus 85051 (3508 AB) Utrecht, tel. 030-2516424, fax 030-2540488, e-mail mswager@vano-dijk.nl

Toorenburgh, mr. M., Rijnzathe 8a (3454 PV) De Meern, tel. 030-6697000, fax 030-6697015, e-mail info@kaisersc.nl

Veen, mw. mr. S. van der, Utrechtsestraat 5 (3401 CS) IJsselstein, tel. 030-6886868, fax 030-6881224, e-mail info@gvk-advocaten.nl

Visser 't Hooft, mr. W.M., Wilhelminalaan 4c (3451 HJ) postbus 22 (3450 AA) Vleuten, tel. 030-6775636, fax 030-6774343, e-mail visserthoof@raadgever.nl

Wessel, mw. mr. J.D.L., Ramstraat 31-33 (3581 HD) postbus 13086 (3507 LB) Utrecht, tel. 030-2122800, fax 030-2520244, e-mail kbs@kbs.netlaw.nl

Ijzendoorn, mw. mr. C. van, Vredelhofstraat 15 (3761 HA) postbus 318 (3760 AH) Soest, tel. 035-6015080, fax 035-6024345, e-mail canijzendoorn@vandergoan.nl

Zuethem, mr. J.C. van, Conradstraat 38 (3013 AP) postbus 29215 (3001 GE) Rotterdam, tel. 010-2811811, fax 010-2133111

PRAKTIJK NEERGELEGD

Beutener, mw. mr. M.B.W.G. Deventer 01-09-2002

Booy, mw. mr. J.L. de Amsterdam 10-10-2001

Dingemans, mr. P.F.W. Amsterdam 31-08-2002

Dinger, mw. mr. O.G.M.X. Wassenaar 01-09-2002

Dijkhuis-Pavicevic, mw. mr. T. Rotterdam 03-09-2002

Edelbroek, mr. R.H.J. Utrecht 01-09-2002

Elderson, mw. mr. S. Amsterdam 31-08-2002

Eiferink, mw. mr. M.H. Amsterdam 31-07-2002

Eitenberg, mw. mr. J.C. Rotterdam 04-09-2002

Gilhuis, mw. mr. A.A. Amsterdam 31-07-2002

Goldman, mr. A.C.G. Utrecht 01-09-2002

Gooszen, mr. A.G.J. Amsterdam 31-07-2002

Gorp, mw. mr. S.V. van Utrecht 30-08-2002

Graauw, mr. P.C. de Den Haag 01-01-2002

Haan, mr. M.F.H.S. Amsterdam 31-08-2002

Honnebier, mw. mr. A.G.A.M. Amsterdam 31-08-2002

Janssen, mw. mr. M.H.E. Arnheim 01-09-2002

Lokven-van der Meer, mw. mr. H. van Amersfoort 01-08-2002

Martens, mr. P.B. Amsterdam 05-08-2002

Mok, mr. M.M. Zutphen 01-07-2002

Nawijn, mr. H.P.A. Zoetermeer 22-07-2002

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Niesink-Koekkoek, mw. mr. E. Doetinchem 30-08-2002

Patkowski, mr. M.P. Rotterdam 01-08-2002

Pelkmans, mw. mr. S.M. Rotterdam 26-11-2001

Peters, mr. R.J.G. Coevorden 01-09-2002

Reinds, mr. W. Etten 01-09-2002

Roeloffzen, mr. M.A. Oldenzaal 01-09-2002

Schell, mw. mr. A.B. Rotterdam 01-06-2002

Smits, mw. mr. J.P. Amsterdam 15-08-2002

Speelman, mr. C.J. Amsterdam 06-08-2002

Toorn, mw. mr. S. van der Den Haag 26-07-2002

Wart, mr. R.J.H. Leiden 01-01-2002

Wezenbeek-Geuke, mw. mr. M.G. Brussel (België) 16-09-2002

OVERLEDEN

Kamerling, mw. mr. J.A. Rotterdam 16-08-2002

KANTOORVERPLAATSING

Ambagtsheer, mr. F.W.G.: Orlyplein 50 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5824200, fax 020-5824060, e-mail fambagtsheer@akd.nl

Berg, mr. R.C. van den (Eindhoven): Burg. Van der Klokkenlaan 21 (5141 EE) postbus 1023 (5140 CA) Waalwijk, tel. 0416-349974, fax 0416-347308

Beuzekom, mw. mr. L. van (Amsterdam): Maliesingel 2 (3581 BA) postbus 14125 (3508 SE) Utrecht, tel. 030-2331347, fax 030-2315491, e-mail vanzelms@vanzelmaw.com

Boer, mr. R.P. de (Loenen a/d Vecht): Binnendijk 40 (3604 AD) postbus 1128 (3600 BC) Maarssen, tel. 0346-284944, fax 0346-284063, e-mail info@dingemansadvocaten.nl

Brekelmans, mr. J.A.M.: Brugstraat 44 (4701 BJ) postbus 1393 (4700 BJ) Roosendaal, tel. 0165-555094, fax 0165-560793, e-mail info@bvo-advocaten.nl

Broeselske, mw. mr. S.H. (Spijkenisse): Oranjestraat 6 (2514 JB) postbus 9 (2501 CA) Den Haag, tel. 070-3603151, fax 070-3603432, e-mail denhaag@vandiepen.com

Bronckers, mr. M.C.E.J.: Rue de la Loi 15 (B-1040) Brussel (België) tel. 0032-22854904, fax 0032-22854949, e-mail marco.bronckers@wilmer.com

Brouwer, mw. mr. B.A.T. (Ermelo): Wethouder Jansenlaan 78 (3844 DG) Harderwijk, tel. 0341-415307, fax 0341-433648, e-mail bat.brouwer@worldonline.nl

Brouwer, mw. mr. J.C. (Alkmaar): Klaproos 2 (1716 VS) postbus 10 (1716 ZG) Opmeer, tel. 0226-354884, fax 0226-354269, e-mail info@klaver-partnersadvocaten.nl

Brunschot, mw. mr. I.S.T. (Hilversum): Zwarteweg 26 (1412 GD) Naarden, tel. 035-5269808, fax 035-5269817

Bruijn, mr. B.R.M.: Alexander Battalaan 65 (6221 CC) postbus 3017 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3254258,

fax 043-3218461, e-mail advokantenwyck@hotmail.com

Canales, mr. J.A.: Fizeaustraat 19 (1097 SC) Amsterdam, tel. 020-6852983

Dangerman, mr. A.T.C.J. (Rotterdam): Wethouder Van Eschstraat 1 (5342 AV) postbus 20 (5340 BH) Oss, tel. 0412-666362, fax 0412-666373

Dekkers, mw. mr. C.J.W.F. (Boxtel): Moergestelseweg 34 a (5062 JE) postbus 234 (5060 AE) Oisterwijk, tel. 013-5215357, fax 013-5283339, e-mail dekkers@bogaertsengroenen.nl

Dersjant, mw. mr. A.S. (Den Haag): Vosselmanstraat 260 (7311 CL) postbus 10100 (7301 GC) Apeldoorn, tel. 055-5271339, fax 055-5271430, e-mail a.s.dersjant@nysingh.nl

Diels, mr. O. (Voorburg): Schoemakerstraat 97 (2628 VK) postbus 6072 (2600 JA) Delft, tel. 015-2694949, fax 015-2694948, e-mail diels@cjz.tno.nl

Dragstra, mr. H.A. (Amsterdam): Stadhouderslaan 49 (3583 JD) postbus 14028 (3508 SB) Utrecht, tel. 030-2520855, fax 030-2520841, e-mail dragstra@stadhouders.nl

Elias, mw. mr. E.D. (Brussel-België): Pythagoraslaan 2 (3584 BB) postbus 85250 (3508 AG) Utrecht, tel. 030-2121111, fax 030-2121333, e-mail general@cms-derks.nl

Elias, mr. P.C. (Rotterdam): 29 Wilson Street Bowman House (London EC2M 2 SJ-Groot-Brittannië) tel. 0044-2077869100, fax 0044-2075886888, e-mail ndlondon@nautadutilh.com

Frncken, mr. B.G.M. (Wijk bij Duurstede): Havenstraat 1-3 (5211 WC) Den Bosch, tel. 073-6148664, fax 073-6146456

Groot, mr. J.W. de: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail janwillemdegroot@blenheim.nl

Hamelink-Bouwman, mw. mr. G.H. (Leeuwarden): G. Boelensstraat 2 (9203 RM) postbus 10000 (9200 HA) Drachten, tel. 0512-581477, fax 0512-581500, e-mail i.hamelink@smallingerland.nl

Hart, mr. F.M.A. 't (Den Bosch): Croeselaan 1 (3521 BJ) Utrecht, tel. 030-2915231, fax 030-2915287

Hendriks, mr. L.E.M.: Alexander Battastraat 65 (6221 CC) postbus 3017 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3254258, fax 043-3218461, e-mail advokantenwyck@hotmail.com

Hermans, mr. C.M.H.: Tongersestraat 43 (6211 LM) postbus 86 (6200 AB) Maastricht, tel. 043-3883988, fax 043-350515

Heuvelmans, mr. J.F.M. (Boxtel): Moergestelseweg 34 a (5062 JW) Oisterwijk, tel. 013-5215357, fax 013-5283339, e-mail heuvelmans@bogaertsengroenen.nl

Hoekstra, mw. mr. P.F. (Sneek): Zonnedaauw 12 (9202 PA) postbus 277 (9200 AG) Drachten, tel. 0512-515999, fax 0512-540010, e-mail machiels@macadvocaten.demon.nl

Hoogh, mr. M.E. de: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH)

VAN DE ORDE

Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail marcdehoogh@blenheim.nl

Jongepier, mw. mr. E.V.: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail evajongepier@blenheim.nl

Kamp, mr. M.C. van Kamp: Koningslaan 42 (1075 AE) postbus 75914 (1070 AX) Amsterdam, tel. 020-7988200, fax 020-7988201, e-mail info@warendorf.nl

Klaver, mr. J.J.: Dijkshelhofplantsoen 14 (1077 BL) postbus 75546 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-3051600, fax 020-3051699, e-mail hans.klaver@spighoff.com

Kolthek, mr. R.J. (Amstelveen): Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517868, fax 020-6267947

Koning, mw. mr. M.P. (Vleuten): Gloriantdreef 4 (3562 KX) postbus 9378 (3506 GJ) Utrecht, tel. 030-2651010, fax 030-2612866, e-mail info@velo-partners.nl

Koole, mr. N.A. (Zierikzee): Noordpoortstraat 7 (4331 RP) Middelburg, tel. 0118-611647, fax 0118-641007

Kral, mr. J.W.G.M. (Den Bosch): Raadhuisplein 9 a (5258 BJ) postbus 164 (5258 ZK9 Berlicum, tel. 073-5034543, fax 073-5032520

Kralingen, mr. R.W. (Amstelveen): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772361, fax 020-5772706, e-mail rkralingen@houthoff.nl

Kroesbergen, mr. S. (Hoogeveen): Hooggoorms 38 (7812 AM) postbus 2149 (7801 CC) Emmen, tel. 0591-646882, fax 0591-645766

Krol, mw. mr. G.A. (Spijkenisse): Weena 290 (3012 NI) postbus 819 (3000 AV) Rotterdam, tel. 010-2821500, fax 010-2821300

Kronenberg, mr. R.A. (Amsterdam): Frederikspark 1 (2012 DA) postbus 3193 (2001 DD) Haarlem, tel. 023-5476894, fax 023-5476895

Lambriex, mr. R.J.L.M. (New York-Verenigde Staten van Amerika): Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 020-6492121

Latour, mr. J.P.P.: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail jeroenlatour@blenheim.nl

Lever, mw. mr. W. (Den Haag): Prins Bernhardlaan 35 (2404 NE) postbus 155 (2400 AD) Alphen aan den Rijn, tel. 0172-503250, fax 0172-503200, e-mail email@lagrolaw.nl

Lokven, mr. G.M.H. van (Amersfoort): Maliesingel 20 (3581 BE) postbus 354 (3500 AJ) Utrecht, tel. 030-2320800, fax 030-2341644, e-mail vanlokven@wijnstael.nl

Loo, mr. P.M.M. van der (Breda): Prof. Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) postbus 414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 013-4668847, e-mail p.vanderloo@devoort.nl

Maric, mw. mr. M.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123,

fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Mattheussens, mr. C.G.A.: Brugstraat 44 (4701 LJ) postbus 1393 (4700 BJ) Roosendaal, tel. 0165-555094, fax 0165-560793, e-mail info@bvo-advocaten.nl

Milani, mw. mr. Sh.M. (Lelystad): Randstad 22-46 (1316 BZ) postbus 10264 (1301 AG) Almere, tel. 036-5344895, fax 036-5344945, e-mail adv.kooi@wxs.nl

Moen, mw. mr. A.W. (Den Haag): Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771804, fax 020-5771096, e-mail awmoen@dbbw.nl

Molkenboer, mr. G.J.P. (Den Bosch): Croeselaan 1 (3521 BJ) postbus 8444 (3503 RK) Utrecht, tel. 030-2915267, fax 030-2915287, e-mail gij.s.molkenboer@snsnreaal.nl

Nollen, mw. mr. B.D.: Apollolaan 151 (1077 AR) postbus 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-4880900, fax 020-4880901, e-mail email@freschfields.com

Nooijen, mr. F.T.M. (Eindhoven): Zonnehof 31-35 (3811 ND) postbus 1214 (3800 BE) Amersfoort, tel. 033-4221900, fax 033-4611545, e-mail info@mend.nl

Oomes, mr. C.A.D. (Tilburg): Tramstraat 32-34 (5611 CR) postbus 2350 (5600 CJ) Eindhoven, tel. 040-2447608, fax 040-2448875, e-mail c.oomes@schakenraad.nl

Oosten, mr. G.J. van: Stadionplein 25 (1077 CG) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 020-6760821, e-mail vanoosten@hvo-advocaten.nl

Overman, mr. M.A.: Veerkade 5d (3016 DE) postbus 23317 (3001 KH) Rotterdam, tel. 010-4116471, fax 010-4136923, e-mail info@kernkamp.nl

Overmeire-de Vilder, mw. mr. M.A.C. van: Stadionplein 25 (1076 CG) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 020-6760821, e-mail devilder@hvo-advocaten.nl

Paardekooper, mr. A.V.: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail arjenpaardekooper@blenheim.nl

Palm, mw. mr. J.E. (Veenendaal): Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172605, fax 010-2172748, e-mail info@houthoff.nl

Pieck, mw. mr. V.H.F. (Veenendaal): Philipsstraat 1a (3833 LC) postbus 79 (3830 AB) Leusden, tel. 033-4323674, fax 033-4323671, e-mail v.pieck@dehorstmediation.nl

Plass, mr. E.H.J. (Gennepe): Bereklaauw 1 (5831 PE) postbus 259 (5830 AG) Boxmeer, tel. 0485-561640, fax 0485-561645

Ploeger, mr. A.P. (Amstelveen): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772361, fax 020-5772706, e-mail aploeger@houthoff.nl

Poel, mr. Y.G.H.: Zandpad 3 a (1054 GA) Amsterdam, tel. 020-6896454, fax 020-6850027

Raaijmakers, mr. W.T.J. (Den Bosch): Bijleveldsingel 6 (6521 AR) postbus 1382 (6501 BJ) Nijmegen, tel. 024-3243709, fax 024-3602150, e-mail verweij@balienet.nl

Rademakers, mr. E.H.M.G. (Amsterdam): Westblaak 180 (3012 KN) postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam, tel. 010-2249268,

fax 010-2133914, e-mail erademakers@akd.nl

Reijnders, mr. B.C.A. (Tegelen): Henric van Veldekeplein 29 (6211 TG) postbus 289 (6200 AG) Maastricht, tel. 043-3250043, fax 043-3253944, e-mail b.reijnders@law.com

Riet, mw. mr. M.G.C. (Hoorn): Egelantiersgracht 576 (1015 RR) Amsterdam, tel. 020-4200888, fax 020-6383022, e-mail m.vanriet@seegers-lebouille.nl

Rorink, mr. R.F.A. (Almelo): Pantheon 25 (7521 PR) postbus 109 (7500 AC) Enschede, tel. 053-4804760, fax 053-4804292, e-mail r.f.a.rorink@kienhuishoving.nl

Sandberg, jkvr. mr. E.H.A.: Koningin Emmaplein 9 (3016 AB) postbus 23130 (3001 KC) Rotterdam, tel. 010-4402300, fax 010-4402399

Sandberg-Vaillant, mw. mr. O.C.A. (Den Haag): Strevelsweg 700/606-607 (3083 AS) postbus 5010 (3008 AA) Rotterdam, tel. 010-4100055, fax 010-4815172, e-mail sandberg-vaillant@herikverhulst.nl

Schoonbeek, mw. mr. A.B. (Rotterdam): Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785461, fax 020-5785844, e-mail annemarije.schoonbeek@loyensloeff.com

Schreurs, mw. mr. S.K.: Prinsengracht 153 (1015 DR) postbus 263 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-3446454, fax 020-3446455, e-mail sanne@dvd.nl

Selbach, mw. mr. S.: Alexander Battalaan 65 (6221 CC) postbus 3017 (6202 NA) Maastricht, tel. 043-3254258, fax 043-3218461, e-mail advokantenwyck@hotmail.com

Sett, mr. K.L. (Utrecht): Melkpad 41 (1217 KB) Hilversum, tel. 035-5388808, fax 035-6288809, e-mail info@speltensett.nl

Simons, mw. mr. N.J.W.G. (Doetinchem): Sicknessplein 1 (6821 HV) postbus 3155 (6802 DD) Arnhem, tel. 026-3777201, fax 026-3777222, e-mail nsimons@hekkelman.nl

Slagter, mr. M.A.: Delflandlaan 1 (1062 EA) postbus 7266 (1007 JG) Amsterdam, tel. 020-2060655, fax 020-2060250, e-mail martin.slagter@pellicaan.nl

Spelt, mr. R.E. (Amsterdam): Melkpad 41 (1217 KB) Hilversum, tel. 035-5388808, fax 035-6288809, e-mail info@speltensett.nl

Star Busmann, mr. M.C.W. (Amsterdam): Legmeerdijk 313 (1431 GB) postbus 1000 (1430 BA) Aalsmeer, tel. 0297-392031, fax 0297-390037, e-mail maurits.star.busmann@vba.nl

Sijkens, mw. mr. K. (Rotterdam): Parkstraat 31 (2514 JD) postbus 30311 (2500 GH) Den Haag, tel. 070-3538800, fax 070-3538811, e-mail karin.sijkens@twobirds.com

Tamminga, mw. mr. J.: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail jitsketamminga@blenheim.nl

Teppstra, mw. mr. J.M.A. (Amsterdam): 33 Sunstreet (London EC2M 2PY-Groot-Brittannië) tel. 0044-2074225050, fax 0044-2074225005, e-mail london@houthoff.com

Teusink, mr. R.E.: Brugstraat 44 (4701 LJ) postbus 1393 (4700 BJ) Roosendaal,

tel. 0165-555094, fax 0165-560793, e-mail info@bvo-advocaten.nl

Veerman, mr. J.R.: Frederiksplein 42 (1017 XN) postbus 545 (1000 AM) Roosendaal, tel. 020-5533600, fax 020-5533777

Ven, mr. G.A.M.T. van der: Brugstraat 44 (4701 LJ) postbus 1393 (4700 BJ) Roosendaal, tel. 0165-555094, fax 0165-560793, e-mail info@bvo-advocaten.nl

Verkoijen, mw. mr. M.P.J.M. (Rotterdam): Koningslaan 42 (1075 AE) postbus 75914 (1070 AX) Amsterdam, tel. 020-7988207, fax 020-7988201, e-mail info@warendorf.nl

Vermaas, mw. mr. V.M. (Vlaardingen): Kaaistraat 1 (3231 KG) postbus 61 (3230 AB) Brielle, tel. 0181-416200, fax 0181-418628, e-mail elmers@balienet.nl

Vreeswijk, mr. A.M. (Amsterdam): Vreesstraat 29 b (1211 HJ) postbus 1270 (1200 BG) Hilversum, tel. 035-5247751, fax 035-5247770, e-mail ad.vreeswijk@planet.nl

Vrij, mw. mr. L.A.: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302 (1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail loesvrij@blenheim.nl

Weerd, mr. T.J.M. de (Amstelveen): Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772361, fax 020-5772706, e-mail tweerd@houthoff.nl

Weeren, mr. M. van: Keizersgracht 221 (1016 DV) postbus 10302(1001 EH) Amsterdam, tel. 020-5210100, fax 020-5210101, e-mail markvanweeren@blenheim.nl

Wendelgest, mr. J. (Amsterdam): Buitenplein 14 (1181 ZB) Amstelveen, tel. 020-3452230, fax 020-3455355, e-mail info@wendelgest.nl

Willems, mw. mr. P.W.H.M. (Rotterdam): Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3615498, e-mail willems@barentskrans.nl

Wintjes, mr. J.E.: Prof. Holstlaan 6 (5656 AA) postbus 220 (5600 AE) Eindhoven, tel. 040-2737070, fax 040-2734131, e-mail jules.wintjes@philips.com

Wijers, mr. W.P. (Roermond): Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 020-6612827

Zoer, mr. A.M.: Amstedijk 166 (1079 LH) postbus 75199 (1070 AD) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail amsterdam@vanmens-wisselink.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Brekelmans, Van der Ven & Van Oorschot Advocaten (mrs. G.A.M.T. van der Ven, F.H.M. van Oorschot, R.E. Teusink, C.G.A. Mattheussens, W.H.P. de Jongh en J.A.M. Brekelmans) Brugstraat 44 (4701 LJ) postbus 1393 (4700 BJ) Roosendaal, tel. 0165-555094, fax 0165-560793, e-mail info@bvo-advocaten.nl

Heemskerk De Vilder & Van Oosten Advocaten (mrs. M.A.C. van Overmeire-de Vilder en G.J. van Oosten) Stadionplein 25 (1076 CG) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 020-6760821, e-mail info@hvo-advocaten.nl

Jonkers & Penning Advocaten – Procureurs (mrs. P.S. Jonkers en K. Penning)

Amstelveenseweg 751 (1081 JE) Amsterdam, tel. 020-4082008, fax 020-4082009, e-mail jonkers.penning@planet.nl

Langstraat Advocaten (mrs. R.C. van den Berg en T.C.F.M. Vermeulen) Burg. van der Klokkenlaan 21 (5141 EE) postbus 1023 (5140 CA) Waalwijk, tel. 0416-349974, fax 0416-347308

SNS Reaal Groep (mr. G.J.P. Molkenboer en F.M.A. 't Hart) Croeselaan 1 (3521 BJ) postbus 8444 (3503 RK) Utrecht, tel. 030-2915267, fax 030-2915287

Spelt & Sett Advocaten (mrs. R.E. Spelt en K.L. Sett) Melkpad 41 (1217 KB) Hilversum, tel. 035-5388808, fax 035-6288809, e-mail info@speltensett.nl

Advocatenkantoor Warendorf (mrs. M.C. van Kamp en M.P.J.M. Verkooijen) Koningslaan 42 (1075 AE) postbus 75914 (1070 AX) Amsterdam, tel. 020-7988200, fax 020-7988201, e-mail info@warendorf.nl

MEDEVESTIGING

GH Advocaten (mr. E.H.J. Plass) Bereklaauw 1 (5831 PE) postbus 259 (5830 AG) Boxmeer, tel. 0485-561640, fax 0485-561645

NAAMSWIJZIGING

Bos-Veterman, Van As & De Vries
Advocaten te Nieuwegein thans:
Van As c.s. Advocaten

Bierman & Alofs Waiboer Advocaten en Notarissen te Tiel thans: **Bierman Aitton Waiboer Advocaten en Notarissen**
De Brauw Blackstone Westbroek Linklaters & Alliance te Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, London en New-York thans:

De Brauw Blackstone Westbroek
Giebels & Cremers Advocaten te Berlicum thans: **Giebels Cremers & Kral Advocaten**
Haarsma Advocaten te Groningen thans:

Haarsma & Van Rossum Advocaten
Advocatenkantoor Van Rossum te Emmen thans: **Haarsma & Van Rossum Advocaten**
Houthoff-LSWH te Brussel (België) thans:

Houthoff Buruma
Verlegh, mw. mr. W.C.G. te Den Bosch thans: **Kolijn-Verlegh, mw. mr. W.C.G.**
Leermakers, mw. mr. A.J.H.M. te Tilburg thans: **Leermakers-Borgers, mw. mr. A.J.H.M.**

Advocatenkantoor Frankhuijzen te Rotterdam thans: **Ouwendijk Advocaten**
Seegers & Wattilete te Amsterdam (vestiging Egelantiersgracht 576): **Seegers & Lebouille Advocatenkantoor**
Gerding, mw. mr. C.I.J. te Rotterdam thans:
Thije-Gerding, mw. mr. C.I.J.

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX/E-MAIL

AOT N.V. te Amsterdam: Vijzelstraat 20 (1017 HK) Amsterdam
Arslan Advocaten te Zwolle: Van Nahuysplein 14 (8011 NB) Zwolle

Van As c.s. Advocaten te Nieuwegein:
e-mail info@vanasadvocaten.nl

Bierman Aitton Waiboer Advocaten en Notarissen te Tiel: tel. 0344-677188, fax 0344-677190, e-mail info@baw.nl

Bogaerts & Groenen te Oisterwijk:
Moergestelseweg 34 a (5062 JW) Oisterwijk
Bos, mr. R.H. te Amsterdam: Koningslaan 35 (1075 AB) Amsterdam, tel. 020-6716756, fax 020-6717446

Carlo, mr. R.A. te Amsterdam: Plantage Middenlaan 20 (1018 DE) Amsterdam, tel./fax 020-6201490

Duvekot Advocaten en Procureurs te Amsterdam: tel. 020-5209595

Van Dijk c.s. Advocatuur te Kaatsheuvel: Hoofdstraat 10 (5171 DD) Kaatsheuvel

Mw. mr. van Essen Advocatenkantoor te Woerden: Jozef Israëlslaan 1 b (3443 CR) Woerden

Van Gastel en Bal Advocaten te Hellevoetsluis: Smitsweg 72 (3222 AJ) Hellevoetsluis

Gosselaar & Van Dijk Advocaten te Winschoten: Blijhamstraat 49 (9671 AT) Winschoten

Haans.Beijnsens Advocaten te Roosendaal: Vijfhuizenberg 50 (4708 AL) Roosendaal, tel. 0165-592000, fax 0165-592050

Haarsma & Van Rossum Advocaten te Emmen: postbus 2149 (7801 CC) Emmen, e-mail emmen@hvra.nl

Haarsma & Van Rossum Advocaten te Groningen: e-mail groningen@hvra.nl

Houthoff Buruma te Brussel (België): tel. 0032-25079800, fax 0032-25079898

Klaassen Advocaten te Rotterdam: Westerstraat 48 (3016 DJ) Postbus 23078 (3001 KB) Rotterdam

Advocatenkantoor Kooi te Schinnen: Postbus is opgeheven

Langstraat Advocaten te Drunen: Postbus 1023 (5140 CA) Waalwijk

Ton van Mil Advocaat te Maastricht: Postbus 4269 (6202 WC) Maastricht

Nijhuis, mr. dr. J.B.M. te Enspraak: tel. 0345-652295, fax 0345-652295, e-mail jbm_nijhuis@hetnet.nl

Peeters & Ijsseldijk Advocaten te Rotterdam: office@peetersijsseldijk.nl

Schwartz, mr. L.M.A. te Amsterdam: tel. 020-6263138, fax 020-6261658, e-mail prins668@xs4all.nl

Spoor Sanders Visser Advocaten te Almelo: Twentepoort Oost 18 (7609 RG) Almelo

Advocatenkantoor Stomp te Amsterdam: W.G. Plein 251 (1054 SE) Amsterdam

Storm van 's Gravensande te Ede: Stationsweg 94 a (6711 PW) Ede

Verbeke, mw. mr. J.J. te Rotterdam: Weena 690 (3012 NJ) Rotterdam

Vorstman Advocaten te Amsterdam: Overschiestraat 178 (1062 XK) Amsterdam

Mr. Zegers c.s. te Volendam: Oorgat 12 (1135 CR) Edam

Literatuur

Bruil, Heisterkamp

Tekstuitgave Pachtwet/Wetgeving landelijk gebied

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

€ 31

ISBN 90 2684 043 8

mr. H.J.A.M. van Geest,

mr. P.J. Hödl

Wet op de ruimtelijke ordening

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

220 p. € 28

ISBN 90 2715 386 8

mr. L.E.M. Hendriks,

mr. J. Wöretshofer

Milieustrafrecht 2^e druk

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

332 p. € 23,50

ISBN 90 2684 017 9

mr. drs. R. Hein RA,

mr. drs. T.A. Rasser RA

Grondslagen Internationaal

Belastingrecht

Uitgeverij BelastingDruk

Leidschendam 2002

137 p. € 27,50

ISBN 90 8072 611 7

Michael Ignatieff

De Rechten Revolutie

Uitgeverij SWP Amsterdam 2002

160 p. € 17,50

ISBN 90 6665 496 1

T. Kooijmans

Op maat geregeld?

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

452 p. € 45

ISBN 90 2684 033 0

P.J. van Koppen e.a.

Het Recht van Binnen

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

1.220 p. € 49,50

ISBN 90 2684 005 5

Mourik

Huwelijksvermogensrecht

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

€ 29,50

ISBN 90 2715 336 1

Jeremy Seabrook

Nergens Veilig

Uitgeverij SWP Amsterdam 2002

128 p. € 16,50

ISBN 90 6665 446 5

prof. mr. B. Wessel,

mr. T.H.M. van Wechem

Aandachtspunten bij

internationaal contracteren

Kluwer Juridische Uitgevers

Deventer 2002

€ 25

ISBN 90 2683 626 0

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak,

bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. H.J.A. Knijff, mr. I.E.M. Sutorius, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

Overleg over einde toevoeging

Raad van Discipline Leeuwarden, 17 juli 2001

(mrs. Giltay, De Goede, Groenewegen, Van der Kwaak-Wamelink en Rotshuizen)

De advocaat moet overleg plegen met zijn cliënt alvorens de Raad voor Rechtsbijstand te verzoeken een toevoeging te beëindigen c.q. in te trekken.

- Advocatenwet 46 (1.1 beleidsvrijheid, 1.2 vereiste communicatie met cliënt).
- Gedragsregels 5, 8, 24 lid 1.

Feiten

Bij besluit van 10 oktober 1997 heeft de Raad voor Rechtsbijstand mr. X aan klager als raadsman toegevoegd ter zake van echtscheiding met nevenvorderingen. Op 29 december 1999 heeft mr. X met een daarvoor bestemd formulier verzocht deze toevoeging tussentijds te beëindigen op gronden dat klager is getrouwd en sinds augustus 1998 samenwoont met zijn nieuwe echtgenote, die een eigen inkomen heeft, waardoor de financiële draagkracht van klager is toegenomen en zijn inkomen boven de toevoegingsgrens uitkomt. Alvorens op dat verzoek te beslissen heeft de Raad voor Rechtsbijstand klager in de gelegenheid gesteld te reageren.

Vervolgens is het verzoek afgewezen door de Raad wegens het ontbreken van nadere (financiële) gegevens. De toevoeging blijft in stand.

Klager klaagt erover dat mr. X zonder zijn toestemming en medeweten aan de Raad voor Rechtsbijstand heeft verzocht de toevoeging met terugwerkende kracht te beëindigen c.q. in te trekken.

Overwegingen Raad

Naar analogie van het bepaalde in Gedragsregel 24 is de Raad van oordeel dat een advocaat die meent, dat zijn cliënt op grond van gewijzigde financiële omstandigheden niet langer meer in aanmerking komt voor door de overheid gefinancierde rechtshulp, verplicht is met zijn cliënt te overleggen of er termen aanwezig zijn te trachten de verkregen gefinancierde rechtshulp te (doen) beëindigen. Mr. X heeft dit niet gedaan. Zonder vooraf met klager hierover te overleggen heeft hij een verzoek tot beëindiging c.q. intrekking van de toevoeging ingediend.

Dit klachtonderdeel is mitsdien gegrond.

De Raad legt aan mr. X geen maatregel op, nu hij in zijn brief d.d. 17 oktober 2000 aan de deken en ook ter zitting van de Raad heeft erkend in dezen een fout te hebben gemaakt en inziet dat hij klager van zijn voornemen op de hoogte had moeten stellen.

Volgt

Gegrondverklaring van het eerste klachtonderdeel zonder oplegging van een maatregel.

Eigenmachtig optreden

Raad van Discipline, Amsterdam, 23 juli 2001

(mrs. Kist, Van Ardenne, Van den Biesen, Meijer en Rigters)

Onvoldoende informeren door advocaat over zijn strategie. Eigenmachtig optreden van de advocaat.

- Advocatenwet art. 46 (1.1 beleidsvrijheid; 1.2 vereiste communicatie met cliënt).
- Gedragsregels 8 en 9.

Feiten

Mr. X treedt op voor klagster, met wie hij goed bevriend is, in een echtscheidingsprocedure. Eerder hadden twee andere advocaten de belangen van klagster behartigd. Klagster was getrouwd in gemeenschap van goederen en mr. X doet naspeuringen naar tot die gemeenschap behorende vermogensbestanddelen in Nederland, België en Zwitserland. Voorts legt hij een tweetal conservatoire beslagen. Mr. X laat voorts een bod uitbrengen op de apotheek, die deel uitmaakt van de gemeenschap van goederen, door een voormalig werknemer van de ex-echtgenoot van klagster. Mr. X begint een kort geding met het oog op een voorlopige boedelscheiding. De ex-echtgenoot van klagster vordert in reconventie een dwangsom, omdat mr. X bedrijfsgegevens had verstrekt aan de ex-werknemer van de ex-echtgenoot van klagster. De vorderingen van klagster worden afgewezen en de vordering in reconventie wordt toegewezen. Later voert mr. X nog een bespreking met een medewerker van de bank, terwijl klagster hem daartoe geen opdracht had gegeven, althans had laten weten dat mr. X slechts in aanwezigheid van haar accountant aan dat gesprek zou kunnen deelnemen. De declaraties van mr. X belopen in totaal circa f 115.000,-.

De klacht houdt in dat mr. X (a) een aanpak heeft gekozen die door een redelijk handelend vakgenoot met kennis van echtscheidingsrecht nimmer zou zijn gekozen, (b) klagster aan een onnodig risico heeft blootgesteld door een kort geding op te starten, (c) met klagster onvoldoende overleg heeft gehad over te nemen acties, (d) excessief heeft gedeclareerd (de Raad van Toezicht heeft een declaratie van mr. X ten bedrage van f 84.000,- vastgesteld op ruim f 61.000,-), (e) gedreigd heeft de procedure te staken indien zijn declaraties niet zouden worden betaald, (f) doorgegaan is met werkzaamheden ondanks de uitdrukkelijke instructie van klagster tot staking daarvan.

Overwegingen Raad

Bij de beoordeling van deze klacht die betrekking heeft op het optreden van klagsters eigen advocaat geldt voor het tuchtrecht het uitgangspunt dat een advocaat voor het, in overleg met zijn cliënt, te voeren beleid een ruime vrijheid toekomt en dat voor tuchtrechtelijk ingrijpen eerst plaats is indien de advocaat bij de behandeling van de zaak kennelijk onjuist optreedt of adviseert en

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het Advocatenblad zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en BalieNet

de belangen van de cliënt daardoor worden geschaad of kunnen worden geschaad.

Onderdeel a

Gelet op de omstandigheid dat de ex-echtgenoot welbewust trachtte vermogensbestanddelen voor klagster verborgen te houden en haar vorige raadslieden er niet in waren geslaagd deze te achterhalen, kan de Raad niet vaststellen dat er door mr. X onnodige acties zijn ondernomen. Aan de hand van de aan de Raad (overgelegde bewijsstukken) en van hetgeen ter zitting is verklaard kan niet worden vastgesteld dat mr. X is opgetreden op een wijze die door een redelijk handelend vakgenoot met kennis van echtscheidingsrecht nimmer zou zijn verkozen. Alleen bij dergelijk kennelijk onjuist optreden kan sprake zijn van tuchtrechtelijk laakbaar handelen. Of er voor het overige sprake is van een beroepsfout is aan de civiele rechter om te beoordelen.

Onderdeel b

In aansluiting op hetgeen hiervoor is overwogen is de Raad van oordeel dat niet kennelijk onjuist is opgetreden nu niet kan worden vastgesteld dat klagster door mr. X inderdaad is blootgesteld aan onnodige risico door het betreffende kort geding op te starten. De Raad stelt in dit verband vast dat mr. X in elk geval met klagster heeft overlegd over doel en kansen van het kort geding.

Onderdeel c

Op grond van gedragsregel 8 dient de advocaat zijn cliënt op de hoogte te brengen van belangrijke informatie, feiten en afspraken. Voorts ligt in die gedragsregel besloten dat een advocaat ter voorkoming van misverstanden, belangrijke informatie en afspraken schriftelijk aan zijn cliënt dient te bevestigen. Vast is komen te staan dat mr. X heeft nagelaten zijn strategie en door hem te nemen acties vast te leggen, behoudens het door hem gevoerde kort geding. De Raad is van oordeel dat mr. X klagster onvoldoende op de hoogte heeft gehouden van zijn handelen en alle door hem ondernomen acties. Naar het oordeel van de Raad was

deze vastlegging in deze zaak temeer van belang vanwege het onorthodoxe karakter (zoals mr. X kwalificeerde) van zijn aanpak en het ongebruikelijk forse (en bij klagster in rekening te brengen) tijdsbeslag ervan.

Onderdeel d

De door de Raad van Toezicht in het kader van de begrotingsprocedure opgelegde bijstelling van de declaratie van mr. X is naar de mening van de Raad niet zodanig ingrijpend dat op grond daarvan kan worden geoordeeld dat de oorspronkelijke declaratie excessief hoog was. Er is geen sprake van royaal verschil. Voorts valt niet vast te stellen dat er sprake is geweest van afwezigheid van kostenbesparend handelen en is de Raad van oordeel dat de inschakeling van deskundigen door mr. X op zichzelf terecht is geweest. Wel acht de Raad het onjuist dat door mr. X een tariefverhoging zonder instemming van klagster is doorgevoerd. Dit laatste onderdeel van dit klachtonderdeel is dan ook gegrond, de eerste onderdelen zijn ongegrond.

Onderdeel e

Onvoldoende is komen vast te staan dat mr. X zich schuldig heeft gemaakt aan chantage.

Onderdeel f

Vast is komen te staan dat mr. X eigenmachtig is doorgegaan met optreden voor klagster door deel te nemen aan de bespreking met de bank; gebleken is dat klagster daar geen opdracht toe had gegeven, sterker nog, zij heeft mr. X slechts toestemming gegeven aan de bespreking deel te nemen in aanwezigheid van haar accountant. Dit laatste heeft mr. X in de wind geslagen. Temeer nu mr. X de uren die hij hieraan heeft besteed aan klagster in rekening heeft gebracht, acht de Raad dit onderdeel gegrond.

Volgt

Gegrondbevinding van de onderdelen C en F van de klacht en oplegging van de maatregel van enkele waarschuwing.